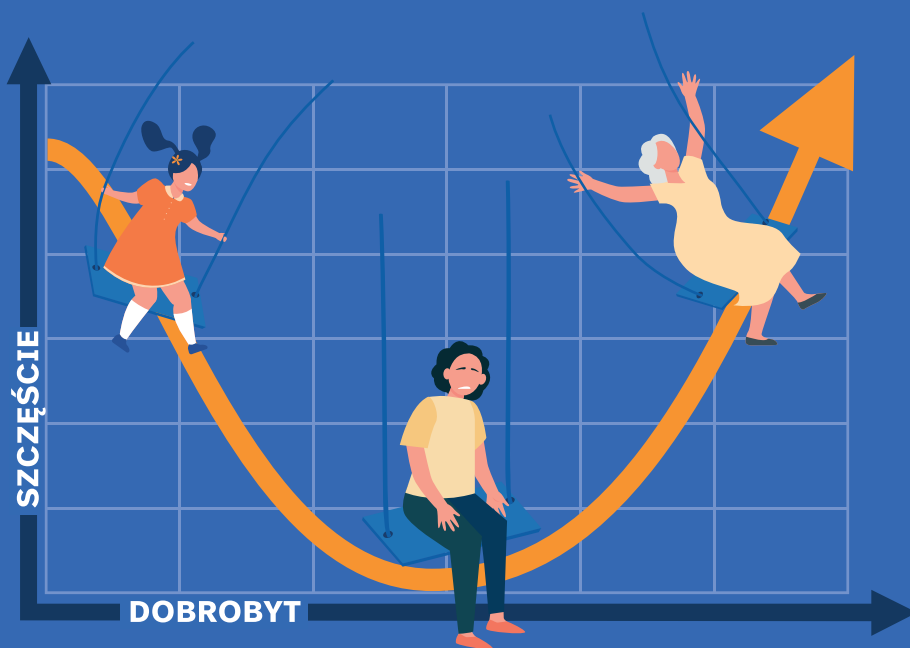

LISTOPAD 2021

WARSZAWA

Ekonomia dobrobytu i szczęścia

Czy państwo opiekuńcze może być
katalizatorem zrównoważonego
dobrobytu i szczęścia?

ISBN 978-83-66698-46-8

Spis treści

Kluczowe liczby	4
Kluczowe wnioski	5
Wprowadzenie	7
1. Przegląd literatury	9
2. Metodyka	18
3. Wyniki badania	20
4. Rekomendacje	28
5. Dyskusja	31
Bibliografia	34
Aneks	40
Spis tabel, rysunków i wykresów	53

Cytowanie:

Kutwa, K. (2021), *Ekonomia dobrobytu i szczęścia. Czy państwo opiekuńcze może być katalizatorem zrównoważonego dobrobytu i szczęścia?*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.

Warszawa, listopad 2021 r.

Autor: Krzysztof Kutwa

Redakcja merytoryczna: Piotr Arak

Współpraca: Jakub Sawulski

Redakcja: Jakub Nowak, Małgorzata Wieteska

Projekt graficzny: Anna Olczak

Współpraca graficzna: Tomasz Gałązka, Joanna Cisek

Skład i łamanie: Sławomir Jarząbek

Polski Instytut Ekonomiczny

Al. Jerozolimskie 87

02-001 Warszawa

© Copyright by Polski Instytut Ekonomiczny

ISBN 978-83-66698-46-8

Kluczowe liczby

0,81 pkt.

wynosi średni poziom efektywności wydatków publicznych na dobrobyt w krajach OECD

0,68 pkt.

wynosi poziom efektywności wydatków publicznych na dobrobyt w Polsce

29.

miejsce Polski w rankingu efektywności wydatków publicznych na dobrobyt wśród 37 krajów OECD

20.

miejsce Polski pod względem wysokości wydatków publicznych wśród 37 krajów OECD

2,0 proc.

podniesienie o tyle wydatków publicznych istotnie poprawiłoby wynik Polski w rankingu efektywności

26,4 proc.

wydatków publicznych w Polsce jest nieefektywnie wydatkowanych z punktu widzenia wpływu na dobrobyt

Kluczowe wnioski

- **Liderzy efektywności wydatków publicznych na dobrobyt, których społeczeństwa jednocześnie uważają się za szczęśliwe, to w większości państwa tradycyjnie uznawane za opiekuńcze.** W czołówce rankingu najefektywniejszego wydatkowania środków publicznych przyczyniającego się do wysokiego poziomu dobrobytu, któremu dodatkowo towarzyszy wysoki poziom szczęścia społeczeństwa, plasuje się jedenaście państw opiekuńczych. Kraje te to: Austria, Dania, Finlandia, Holandia, Islandia, Kanada, Niemcy, Nowa Zelandia, Norwegia, Szwecja i Wielka Brytania. W przypadku pozostałych dwóch państw opiekuńczych – Luksemburga i Australii – o ile władze publiczne optymalnie alokują środki publiczne (odpowiednio pierwsze i czwarte miejsce w rankingu efektywności), o tyle subiektywne poczucie szczęścia obywateli jest już zdecydowanie niższe od pozostałej jedenastki krajów OECD.
- **Efektywność silnie koreluje z wysokością wydatków publicznych, choć wiele krajów wydających najwięcej czyni to w sposób nieoptymalny.** Przeciętne wydatki publiczne wśród badanych państw OECD sięgają blisko 42 proc. PKB. Najwięcej wydaje Francja (55,4 proc.), Finlandia (53,2 proc.), Belgia (52,1 proc.), Norwegia (51,5 proc.), Dania (49,5 proc.) i Szwecja (49,1 proc.). W rankingu efektywności zajmują odpowiednio 17., 10., 3., 6., 11. i 5. miejsce. Lider rankingu – Luksemburg – wydając 42,3 proc. plasuje się na 17. pozycji. Najmniej wydają Irlandia (24,4 proc.), Meksyk (26,7 proc.), Chile (29,0 proc.), Szwajcaria (32,7 proc.) i Korea Płd. (33,9 proc.). Nieprzypadkowo to one zamykają ranking efektywności i jednocześnie mieszkańcy tych krajów w porównaniu z innymi nisko oceniają własne szczęście. Polska na 37 krajów OECD z wynikiem 0,68 znalazła się na 29. pozycji, przy wydatkach na poziomie 41,8 proc. PKB, czyli 20. najwyższych.
- **Przeludnienie mieszkań, niskie dochody oraz smog to główne czynniki degradujące Polskę w rankingu efektywności.** Bezpieczeństwo oraz osiągnięcia edukacyjne uczniów i poziom wykształcenia polskiego społeczeństwa to wymiary, które można ocenić za pozytywne i relatywnie wysokie na tle krajów OECD. Pozostałe obszary wypadają już niekorzystnie. O słabych wynikach Polski przesądza zwłaszcza bardzo częste przeludnienie mieszkań, Polacy mają relatywnie mało czasu wolnego, wielu z nich pracuje bardzo długo, a to wcale nie przekłada się na wysokie dochody. Prócz tego Polacy oddychają powietrzem o jednej z najgorszych jakości, co pośrednio wpływa niekorzystnie na zdrowie społeczeństwa, którego wskaźniki także wypadają miernie. Potencjalny awans w rankingu efektywności mógłby zagwarantować Polsce wzrost wydatków publicznych o 2 proc. oraz bardziej optymalna alokacja środków – niewykorzystany potencjał wynosi 26,4 proc.
- **Najszybciej można poprawić efektywność dofinansowując ochronę środowiska, mieszkalnictwo i edukację.** Wśród dziewięciu podstawowych zadań budżetowych wydatki na ochronę środowiska, mieszkalnictwo oraz edukację to trzy kluczowe obszary, które najbardziej determinują zarówno dobrobyt, jak i szczęście. Dalej są zdrowie, rekreacja i kultura oraz ogólne usługi publiczne. Sekcjami o najmniejszym znaczeniu okazały się wydatki przeznaczane na sprawy gospodarcze, bezpieczeństwo i obronę.

Cztery pytania, które podpowiedzą ci czy warto czytać tę publikację

Wprowadzenie

Minęła ponad dekada od czasów słynnego apelu ekonomistów z całego świata. Uznając ograniczenia produktu krajowego brutto jako wskaźnika postępu społecznego, Stiglitz, Sen i Fitoussi (2009) wezwali międzynarodową społeczność badaczy do bardziej rzetelnego pomiaru dzięki bogatszej kombinacji danych statystycznych jako podstawy do podejmowania decyzji dotyczących polityki¹. W odpowiedzi Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w 2011 r. zaproponowała wskaźnik, który miałby odpowiadać

na współczesne oczekiwania mierzenia jakości życia. Wysiłkom OECD niewątpliwie pomogły zwłaszcza cztery lata poprzedzające apel Stiglitz, Sen i Fitoussi (WUP, 2015). Wówczas to organizacja zdobywała doświadczenia dzięki realizowanej inicjatywie Lepsze życie (*Better Life*). Jeden z kluczowych jej elementów skupiał się właśnie na przygotowaniu miar jakości życia na podstawie wyróżnienia najbardziej adekwatnych kategorii do realizacji postawionego celu.

Jakość życia to termin używany w odniesieniu do ogólnego dobrostanu danej osoby. Istnieje spór między naukowcami co do konceptualizacji tego pojęcia, zatem brakuje jasnej definicji. W publikacji zaproponowano by na pomiar jakości życia składały się dwie zasadnicze kategorie – obiektywny dobrobyt oraz subiektywne poczucie szczęścia.

Regularne monitorowanie postępów dynamiki jakości życia sprzyja kształtowaniu polityki publicznych trafnie dopasowanych do specyfiki kraju. W miarę jak dobrostan dojrzał jako agenda statystyczna i pomiarowa, stawał się coraz bardziej istotny jako „kompas” dla polityki, z rosnącą liczbą krajów wykorzystujących mierniki dobrobytu do podejmowania decyzji i informowania o procesach budżetowych (Llena-Nozal, Martin, Murtin, 2019). Badania, ekonomistów, socjologów, psychologów i politologów pokazały, że szczęście i dobrobyt dają się zmierzyć, ocenić, skorelować ze zmiennymi obserwowalnymi i powiązać z cechami jednostki i społeczeństwa (Helliwell, Layard, Jeffrey, 2012). Dowiedziono empirycznie, że regularne gromadzenie danych na dużą skalę dotyczących

szczęścia umożliwia analizę wpływu polityki na dobrostan, co pozwala na lepszą ocenę skutków przeprowadzanych zmian (OECD, 2011), a także poprawia kształtowanie polityki makroekonomicznej, sposób jej projektowania i realizacji (van Praag, 1971; Di Tella, MacCulloch, Oswald, 2001; Di Tella, MacCulloch, 2009; Helliwell, 2011). Wskazywano też na znaczący, pozytywny wpływ w zakresie poprawy jakości świadczonych usług publicznych, którą osiągnęto nie samym tylko wzrostem nakładów finansowych (Helliwell, Layard, Jeffrey, 2012).

Wciąż niewiele wiemy o efektywności działań władz publicznych sprzyjających poprawie jakości życia. Regularnie aktualizowane publikacje i rankingi – jakkolwiek pouczające – niewiele mówią o efektywności wydatków

¹ Dostępna jest także zaktualizowana wersja dokumentu (Stiglitz, Fitoussi, Jean-Paul Durand, 2018).

publicznych w odniesieniu do dynamiki szczęśliwości i pomnażania dobrobytu. Tę lukę wypełnia – przynajmniej częściowo – niniejsze opracowanie. Jego zasadniczy problem badawczy skupia się na próbie określenia na ile w jednych państwach OECD wydatki publiczne w większym

stopniu wpływają na poziom dobrobytu a w innych mniejszy. Cel, który postawiono obejmuje oszacowanie efektywności finansowych działań władz publicznych w odniesieniu do osiąganego w każdym kraju OECD poziomu dobrobytu.

Efektywność wydatków publicznych jest zagadnieniem często poruszonym w literaturze, zwłaszcza w kontekście przewidywanego wzrostu zapotrzebowania na dobra i usługi publiczne. W obliczu występowania silnych presji wydatkowych oraz przy ograniczonej wielkości środków publicznych, konieczna jest analiza efektywności wydatków, pozwalająca na skuteczniejsze ich wykorzystanie.

1. Przegląd literatury

Cztery nurty koncepcyjne jakości życia

Jeszcze żaden badacz społeczny nie sformułował uniwersalnej definicji jakości życia (Noll, 2004; Trzebiatowski, 2011; Paraskevi, 2013; Cai, Verze, Bjerklund Johansen, 2021). Takiej, którą inni skłonni byłiby przyjąć bez wysuwania krytycznych komentarzy dotyczących zasadniczych kwestii, nie mówiąc już o stawianiu mniej poważnych zarzutów, choć istotnych na tyle, że uniemożliwiają względnie pełną akceptację jakiegokolwiek z propozycji. Utrzymujący się od lat 60. brak konsensusu powoduje, że

w praktyce badawczej konceptualizacja jakości życia podlega niemal każdorazowo redefinicji podyktowanej zwłaszcza kontekstem użycia samego terminu w danej publikacji oraz celem prowadzonych badań. Mnogość sformułowanych przez badaczy społecznych definicji podlega jednak systematyzacji. Wysiłki analityków, naukowców i intelektualistów dzieli się zasadniczo na cztery podstawowe nurty (Noll, Zapf, 1994; Noll, 2004; Trzebiatowski, 2011) scharakteryzowane w poniższej tabeli.

▼ **Tabela 1.** Cztery klasyczne nurty koncepcyjne jakości życia

Egzystencjalny	Zadania życiowe	Zaspokajanie potrzeb
podkreślenie dwóch zasadniczych orientacji życiowych nadających kształt jakości życia – nastawienie na mieć albo na być (Tomaszewski, 1976; Suchodolski, 1990; Nordenfelt, 1993; Sen, 1993; Kowalik, 1995; Fromm, 2009).	jakość życia określa stopień realizacji zadań stawianych jednostce, gdzie istotną rolę, przez swą podmiotowość, odgrywa samorealizacja (Bańka, 1995; Raeburn, Rootman, 1996).	o ile poziom życia odnosi się do stopnia zaspokojenia potrzeb o tyle jego jakość do sposobu ich zaspokojenia (Gałęski, 1977; Campbell, 1981; Borowicz, 1988; Kaleta, 1988; Obuchowski, 2000; Michalos, 2007).
Skandynawsko-amerykański		
podejście opracowane przez skandynawskich badaczy dobrobytu opiera pomiar jakości życia wyłącznie na podstawie obiektywnego kryterium (Titmus, 1950; 1958; 1970; 1974; Drewnowski, 1970; Erikson, 1974; 1993; Erikson, Uusitalo, 1987; Uusitalo, 1994; Chudzicka, 1995; McMurrer, Sawhill, 1998; Trzebiatowski, 2011); w podejściu amerykańskim kładzie się nacisk na subiektywne samopoczucie jednostek jako ostateczny wynik warunków i procesów (Thomas, Thomas, 1928; Campbell, Converse, Rodgers, 1976; Tåhlin, 1990; Veenhoven, 2000; Rojas, Veenhoven, 2013).		

Źródło: opracowanie własne PIE.

Podejście opracowane przez skandynawskich badaczy dobrobytu opiera pomiar jakości życia wyłącznie na podstawie obiektywnego kryterium. Współcześnie standardowy zakres zagadnień w badaniu jakości życia w naukach społecznych z perspektywy skandynawskiego nurtu to aktywność ekonomiczna

i sytuacja dochodowa, zasobność materialna, kwestie wyżywienia, warunki mieszkaniowe, korzystanie z pomocy społecznej, kształcenie dzieci, uczestnictwo w kulturze i wypoczynku, korzystanie z usług systemu ochrony zdrowia, ubezpieczenia i zabezpieczenia emerytalne, kwestie ekologiczne itd.

Podejście opracowane przez skandynawskich badaczy dobrobytu opiera pomiar jakości życia wyłącznie na podstawie obiektywnego kryterium. Zwolennicy tradycji amerykańskiej podkreślają, że kluczowe w pomiarze dobrobytu i jakości życia są subiektywne odczucia jednostki.

(Borys Rogala, 2008; Czapiński, 2009; Kanasz, 2015; Gierańczyk, Leszczyńska, 2019). Można je w stosunkowo prosty sposób wyrazić wartościowo lub ilościowo bądź też przedstawić jako relacje między pewnymi zjawiskami. Przykładowymi wskaźnikami obiektywnej jakości życia są m.in. przeciętne trwanie życia, współczynnik umieralności, ilość spożywanych kalorii, wysokość dochodów, zakres i głębokość ubóstwa, stopa bezrobocia, warunki mieszkaniowe, poziom zanieczyszczenia środowiska naturalnego, zakres wolności politycznej, poziom skolaryzacji, dostęp do dóbr kultury (Wojnowski, 2005).

Zwolennicy tradycji amerykańskiej podkreślają, że kluczowe w pomiarze dobrobytu i jakości życia są subiektywne odczucia jednostki. Z tego punktu widzenia subiektywne dobrostan każdego obywatela uważany jest za ostateczny cel rozwoju społecznego i miernik jakości życia. „Jakość życia musi być w oczach patrzącego” (Campbell, 1972). W związku z tym każdy człowiek jest uważany za najlepszego eksperta, który ocenia jakość swojego życia w kategoriach subiektywnego dobrostanu. Do subiektywnych wskaźników oceny można zaliczyć m.in. poziom stanu zaspokojenia potrzeb takich jak poczucie bezpieczeństwa i wewnętrznego spokoju, niski poziom stresu, poczucie sensu życia,

stopień zadowolenia z warunków życiowych, realizacji życiowych celów oraz aspiracji, samoakceptacji, dobrostanu psychicznego, akceptacji społecznej, uznania społecznego czy poczucie szczęścia (Campbell, 1972; Habich, Zaph, 1994; Wojnowski, 2005; Trzebiatowski, 2011).

Współcześnie wśród badaczy panuje relatywnie powszechna zgoda co do tego, że pomiar jakości życia należy oprzeć zarówno na wskaźnikach obiektywnych, jak i subiektywnych, biorąc pod uwagę fakt, że „podobne warunki życia są oceniane zupełnie inaczej, że ludzie w złych warunkach często są zadowoleni, a osoby uprzywilejowane mogą być bardzo niezadowolone” (Medvedev, Landhuis, 2018). Takie szersze pojęcie dobrobytu i jakości życia zostało przyjęte jako podstawa porównawczego studium dobrobytu w Skandynawii Erika Allardta już na początku lat 70. W podejściu tym rozróżnia się trzy klasy podstawowych potrzeb człowieka – posiadanie, kochanie i bycie (Allardt, 1993). Dla każdej kategorii rozważane są obiektywne i subiektywne wymiary zaspokojenia potrzeb. W połowie lat 80. wskazywano, że „dobre warunki życia, idą w parze z pozytywnym subiektywnym dobrostanem” (Zapf, 1984). W tym kontekście szczególne znaczenie mają współwarianty między wskaźnikami obiektywnymi i subiektywnymi,

ponieważ subiektywne samopoczucie ma być tylko częściowo zdeterminowane warunkami zewnętrznymi.

Wykorzystanie wskaźników do równoczesnego pomiaru obiektywnej i subiektywnej jakości życia wynika ze złożoności relacji między tymi kategoriami (Gierańczyk, Leszczyńska, 2019). Podstawowe znaczenie dla kierunku ich analizy ma twierdzenie Campbella o ograniczonej substytucji między wskaźnikami obu rodzajów jakości życia (Campbell, Converse, Rodgers, 1976; Borys, Rogala, 2008; Borys, 2015). Jest to zarazem bezpośrednio skierowana informacja

do badaczy zajmujących się jakością życia. Po pierwsze, o ile Campbell się nie myli, nie istnieje jednoznaczny związek między jakością obiektywną i subiektywną. Wskazują na to przypadki, które przy wysokim bogactwie materialnym nie gwarantują szczęścia albo obiektywnemu ubóstwu wcale nie towarzyszy deficyt szczęścia. Po drugie, nie ma żadnego sposobu, aby wskaźniki dotyczące jakości obiektywnej (tzw. warunków życia) mogły stać się substytutem wskaźników jakości subiektywnej opartej na estymacji odczuwanego zadowolenia według indywidualnie określonej skali (Borys, 2015).

Współcześnie wśród badaczy panuje relatywnie powszechna zgoda co do tego, że pomiar jakości życia należy oprzeć zarówno na wskaźnikach obiektywnych, jak i subiektywnych.

Wieloaspektowe badanie jakości życia staje się coraz bardziej powszechne i umiędzynarodowione. Jednak fatalną konsekwencją tego pozytywnego trendu pozostaje chaos terminologiczny (Trzebiatowski, 2011). Odnosi

się on do różnorodności terminologicznej charakteryzującej się zupełną dowolnością zamiennego stosowania zwłaszcza trzech pojęć – jakość życia (*quality of life*), dobrobyt (*well-being*), szczęście (*happiness*).

Pomiar jakości życia powinien uwzględnić interdyscyplinarny charakter tego pojęcia.

Badacze starają się raczej poddać swoistej konceptualizacji każde z pojęć, biorąc pod uwagę przede wszystkim kontekst jego użycia oraz cel prowadzonych badań, a nierzadko również własne wyobrażenie z nim związane (Trzebiatowski, 2011; Gierańczyk, Leszczyńska, 2019). Nie dziwi zatem, że wzrost zainteresowania wielowymiarowymi badaniami jakości życia, choć ma dostarczać dodatkowej wiedzy, to przez chaos

terminologiczny w rezultacie raczej generuje więcej nieczytelnych wniosków niż przejrzystych konkluzji wspierających polityki publiczne. A tak wcale być nie powinno i wcale tak być nie musi (Czapiński, 2001; Susniene, Jurkauskas, 2009; Estoque i in., 2019). Wystarczy bowiem zdać sobie sprawę z usytuowania względem siebie kluczowych elementów koncepcji jakości życia w naukach społecznych.

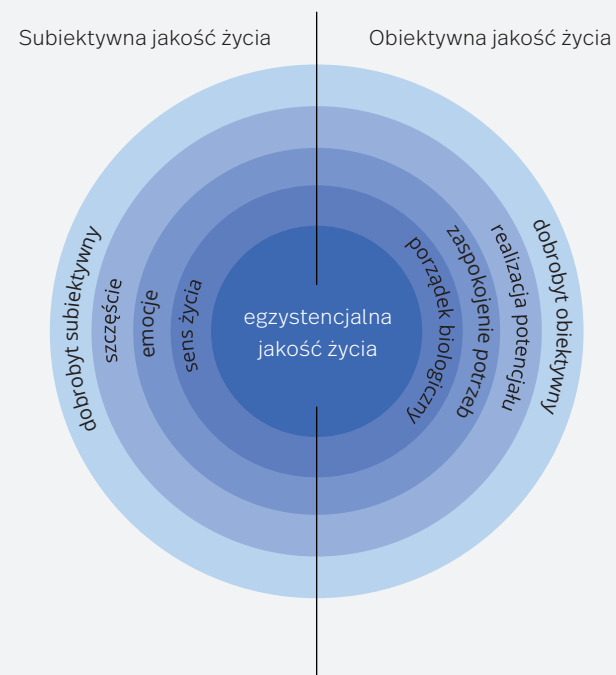
Jakość życia

Koncepcja jakości życia przypomina bardziej plastyczny kawałek materii teoretyczno-empirycznej aniżeli spójną koncepcję, będącą podstawą analiz multi- i interdyscyplinarnych (Trzebiatowski, 2011). Podstawowym powodem, dla którego koncept jakości życia wymyka się precyzyjnej definicji, jest mnogość perspektyw mających dookreślać to pojęcie (Susniene, Jurkauskas, 2009). W socjologii jakość życia definiowana jest przede wszystkim jako subiektywnie rozumiany dobrostan uwzględniający indywidualne potrzeby. W ekonomii to standard życia. W medycynie – stosunek zdrowia i choroby do czynników wpływających na zdrowy styl życia. W naukach politycznych istotne znaczenie odgrywa wyznaczony stan docelowy, do którego przez polityki publiczne jednostka lub społeczeństwo może dotrzeć szybciej. Psychologia skupia się na charakterze emocjonalnej relacji między jednostką a jej otoczeniem. W badaniach naukowych najczęściej adaptowana jest definicja Światowej Organizacji Zdrowia, dla której jakość życia to postrzeganie przez jednostkę jej pozycji życiowej w kontekście nie tylko warunków materialnych, kultury i systemów wartości, w których żyje, ale także w odniesieniu do jej celów, oczekiwań, wartości i trosk obejmujących zdrowie fizyczne, stan psychiczny, poziom niezależności, relacje społeczne, osobiste

przekonania i ich związek z najistotniejszymi cechami środowiska (WHOQOL, 1995).

Pomiar jakości życia powinien uwzględnić interdyscyplinarny charakter tego pojęcia (Gierańczyk, Leszczyńska, 2019). Ten bowiem obejmuje całokształt obiektywnych warunków w jakich człowiek żyje, a także odczuwaną przez poszczególne osoby subiektywną jakość życia określaną też jako dobrobyt subiektywny. O jakości życia decyduje szereg czynników obiektywnie mierzalnych, takich jak warunki materialne, dochody, zatrudnienie, edukacja, czas wolny i relacje społeczne, bezpieczeństwo ekonomiczne i fizyczne, podstawowe prawa, aktywność obywatelska, jakość środowiska i – co warto podkreślić – także subiektywny dobrobyt (Czapiński, 2001; Juozulynas, Čeremnych, 2005; Rugienė, Dadonienė, Venalis, 2005; Phillips, 2006; Susniene, Jurkauskas, 2009; Estoque i in., 2019). Zgodnie z tą logiką dla praktyki badawczej płynnie następujący wniosek: interdyscyplinarne ujęcie operacjonalizacji pojęcia jakość życia wymaga uwzględnienia w wyborze wskaźników dychotomicznego charakteru tego zagadnienia. Z jednej strony miar obiektywnych, z drugiej subiektywnych, co zostało przedstawione na poniższej grafice prezentującej w uproszczeniu me-
ritum analizowanej kwestii (rysunek 1).

➤ Rysunek 1. Kluczowe elementy koncepcji jakości życia w naukach społecznych

Źródło: opracowanie własne PIE.

Dobrobyt

Dobrobyt – albo dobrostan (well-being) – to najogólniej ujmując taki stan, w którym jednostka czuje się komfortowo. W literaturze jest definiowany zarówno przez obiektywne wskaźniki, jak i określany w sposób subiektywny przez samą jednostkę. W pierwszym przypadku *dobrobyt* jest związany z sytuacją materialną, poziomem zaspokojenia różnorodnych potrzeb (niższego i wyższego rzędu) oraz oceną sytuacji życiowej jednostki lub zbiorowości (Oleszko-Kurzyna, 2014; Bielak, 2015). W drugim mieści się sfera psychiczna z przypisanymi do niej atrybutami emocjonalno-mentalnymi oraz sfera duchowa, odpowiadająca za emocje i uczucia (Borys, 2015). Określając satysfakcję

jaką jednostki czerpią z różnych aspektów życia, a także elementy dotyczące odczuwanych stanów emocjonalnych oraz systemu wartości, otrzymujemy w rezultacie informacje o poziomie *dobrostanu subiektywnego* (GUS, 2017; 2020). Zgodnie z modelem PERMA opracowanym przez M. Selingmana (Selingman, 2011) o zachowaniu *subiektywnego well-beingu* możemy mówić wówczas, gdy człowiek realizuje swój własny potencjał, potrafi poradzić sobie ze stresem, buduje odporność psychiczną, odczuwa zadowolenie i radość z życia, uważa siebie za osobę wartościową, a swoje życie za sensowne, docenia siebie, buduje z uważnością wspierające relacje, troszczy się o swoje zdrowie i jest aktywny

fizycznie. Miarą, która odpowiada powyższej charakterystyce jest *Better Life Index* udostępniony opinii publicznej w maju 2011 r. przez OECD. Wskaźnik za pomocą 25 zmiennych zgrupowanych w ramach 11 różnych obszarów pozwala na przedstawienie kompleksowego obrazu tego, co składa się na życie ludzi w 40 krajach na całym świecie. Niemniej, co należy podkreślić, indeks ten znacznie bardziej koncentruje się na pomiarze obiektywnego dobrobytu, niż jego

subiektywnej stronie (rysunek 2), co krytykowały wielu badaczy (Kistler, 2011; Kasparian, Antoine, 2012; Krason, 2014; Mehdi, 2019; Rappleye i in., 2020). Niewątpliwie jednak zaletą *Better Life Index* jest praktyczne wykorzystanie rezultatów, których dostarcza ten miernik, w prowadzeniu i wdrażaniu modyfikacji w krajowych politykach społecznych, co zostało udokumentowane w literaturze (Decanq, 2017; Eufrazio, Costa, 2020; Bruckmeier, Bruttel, 2021).

➤ Rysunek 2. Ramy OECD dotyczące dobrobytu

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: OECD (2018).

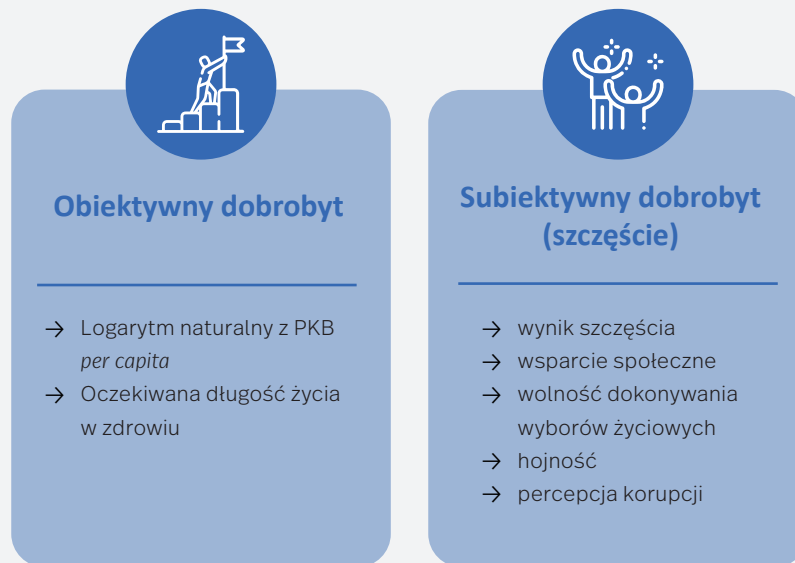
Szczęście

Badacze nie wypracowali porozumienia w zakresie definicji szczęścia i związanych z nim konstruktów (Shin, Johnson, 1978; Diener, 2006; Diener i in., 2010; Rojas, Veenhoven, 2013; Medvedev, Landhuis, 2018). Podstawowym powodem, dla którego koncept szczęścia wymyka się precyzyjnej definicji jest mnogość perspektyw, z których dane dziedziny nauki starają się dookreślić to pojęcie. Psychologia łączy szczęście z kwestią osobowości (Czapiński, 2001; Argyle, 2013; Kanasz, 2015), biologia skupia się na procesach neurofizjologicznych, antropologia zajmuje się kulturowym jego kontekstem (Rajtar, Straczuk, 2012; Kanasz, 2015), pedagogika zwraca uwagę na wychowanie człowieka szczęśliwego oraz stworzenie warunków do jak najlepszego rozwoju szczęśliwej jednostki (Majewska-Opietka, 2006).

W literaturze szczęście często nazywa się subiektywnym dobrostanem (Hills, Argyle, 2002; Diener, 2006), dobrostanem emocjonalnym, pozytywnym afektem (Shin, Johnson, 1978; Ryff, Keyes, 1995), albo też po prostu jakością życia (Shin, Johnson, 1978; Diener, 2000; Ratzlaff i in., 2000) co sugeruje, że znaczenie szczęścia może zależeć od kontekstu (Diener, 2006; Carlquist i in., 2017). Gdzie indziej *subiektywne szczęście* zostało zdefiniowane jako *globalna ocena zadowolenia z życia* (Diener, 2006; Gasper, 2007; 2010). W ten sam sposób subiektywne samopoczucie definiowano jako *ocenę jakości życia* (Andrews,

McKinnell, 1980). Definicje te wskazują na ścisły związek między konstruktami szczęścia, subiektywnym dobrostanem, jakością życia i satysfakcją z życia (Diener, 2006; Kashdan, Biswas-Diener, King, 2008). Mimo różnych propozycji na uwagę zasługuje przywołanie międzynarodowego badania porównawczego, w którym poddano analizie kulturowe i historyczne różnice w koncepcjach szczęścia (Oishi i in., 2013). Wynika z niego, że na świecie szczęście najczęściej jest utożsamiane z powodzeniem i fortuną jednostki. Przykładem z praktyki badawczej najbardziej popularnym w zakresie operacjonalizacji szczęścia jest *World Happiness Report* (WHR) wydawany corocznie od 2011 r. przez ONZ. Przeważają w nim wskaźniki opomiarowujące szczęście (rysunek 3). Podobnie jak *Better Life Index*, *World Happiness Report* został poddany krytyce przez badaczy (Bramble, 2016; Uuk, 2020). Pomijając drobne uwagi, WHR jako publiczna koncepcja dobrobytu oparta na kryterium ważności subiektywnej i jej mierzalności jest oceniana umiarkowanie dobrze. Zasadniczo wskazuje się, że jego słabą stroną jest nie kardynalna, ale porządkowa mierzalność, której towarzyszy zarzut opierania rankingu na zawodnej pamięci ludzkiej w odniesieniu do oceny zadowolenia z własnego życia. Niemniej jednak trzeba też powiedzieć, że jego mocną stroną jest wymiar „antypaternalistyczny”, dający ludziom możliwość samodzielnego decydowania o tym co ich uszczęśliwia.

▸ Rysunek 3. Ramy World Happiness Report dotyczące szczęścia

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: *World Happiness Report*.

Patrząc z metodologicznej strony znacznie bardziej ciekawszą i przekonującą propozycją owskaźnikowania szczęścia od *World Happiness Report* jest *Gallup Global Emotions Report*, którego autorzy starają się wypełnić lukę w kwestii dostarczenia odpowiedniej miary pozwalającej określić jak (pozytywnie lub negatywnie) toczy się życie ludzi. Badanie przeprowadzone dla grupy 140 krajów składa się z dziesięciu zmiennych mierzących wartości

niematerialne – uczucia i emocje. Gallup podejmuje więc próbę ilościowego określenia – na poziomie kraju – czy ludzie cieszą się życiem oraz uczą się nowych i interesujących rzeczy. Próbuje zmierzyć w jakim stopniu ludzie czują się wypoczęci, odczuwają stres, smutek, zmartwienie lub ból fizyczny. Krótko mówiąc, stara się zmierzyć wszystko, co sprawia, że czują się (bądź nie) w życiu komfortowo (rysunek 4).

▸ Rysunek 4. Ramy koncepcyjne Gallup Global Emotions Report

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie: *Gallup Global Emotions Report*.

2. Metodyka

Założenia

Proponowana metodyka stanowi połączenie i rozwinięcie metod opisanych w przeglądzie literatury – rozróżnienie dobrobytu i szczęścia jako składowych interdyscyplinarnego pomiaru jakości życia. Przyjmijmy trzy ważne założenia.

Założenie 1.

Trafny pomiar **obiektywnego dobrobytu** w krajach OECD oddaje 21 zmiennych *Better Life Index*, które dotyczą: warunków mieszkaniowych, zamożności, nierówności dochodowych, możliwości jakie stwarza rynek pracy, jakości edukacji, poziomu zanieczyszczeń powietrza i wód, zaangażowania obywatelskiego, zaangażowania interesariuszy w opracowywanie przepisów prawnych, oczekiwanej długość życia, skali zabójstw, godzenia życia zawodowego z prywatnym. Łączną liczbę zmiennych rozszerzono o jeszcze dwie inne zaczerpnięte z *World Happiness Report*: oczekiwana długość życia w zdrowiu oraz logarytm naturalny z PKB *per capita*.

Założenie 2.

Trafny pomiar **subiektywnego szczęścia** w krajach OECD oddaje 10 zmiennych *Gallup*

Global Emotions Report: gniew, smutek, stres, zmartwienie, ból fizyczny, radość, odpoczynek, nauka, uśmiech i szacunek; 5 zmiennych pochodzących z *World Happiness Report*: wynik szczęścia, wsparcie społeczne, wolność dokonywania wyborów życiowych, hojność i postrzeganie korupcji oraz 4 zmienne zaczerpnięte z *Better Life Index*: samoocena stanu zdrowia, zadowolenie z życia, poczucie bezpieczeństwa podczas samotnego chodzenia nocą, wsparcie w sieciach społecznych.

Założenie 3.

Dotychczasowe badania poświęcone relacji i wpływowi wielkości wydatków publicznych na dobrobyt (Coggburn, Schneider, 2003; Hellinwell, Huang, 2008; Hessami, 2010; Garcia-Sanchez, Cuadrado-Ballesteros, Frias-Aceituno, 2013; Flavin, Pacek, Radcliff, 2014; Davies, 2015; Llana-Nozal, Martin, Murin, 2019) stanowią dostateczne umocowanie teoretyczne, aby móc zastosować podstawową metodę niniejszego opracowania – *data envelopment analysis* (DEA) w celu oszacowania rankingu efektywności.

determinant efektywności wykorzystano regresję tobitową. Ponadto, dane opisane w założeniu 2 różnią się skalą pomiaru. Aby móc z nich utworzyć syntetyczny indeks należało je znormalizować. Ujednoczenia danych wejściowych

dokonano stosując dla zmiennych będącymi stymulantami funkcje normalizacji min-max według wzoru:

$$f(x) = \frac{x - \min(x)}{\max(x) - \min(x)} * 100.$$

W przypadku destymulant, wzór normalizacji przyjął postać:

$$f(x) = \frac{\max(x) - x}{\max(x) - \min(x)} * 100.$$

W tej formie przedział każdej ze zmiennych mieści się od 0 do 100. Obliczając średnią arytmetyczną na bazie wszystkich zmiennych, a następnie sortując wyniki malejąco, w prosty sposób uzyskuje się ranking krajów.

Dane, które zasiliły badanie, pochodzą z ogólnodostępnych w internecie baz danych (*Better Life Index* OECD, *Gallup Global Emotions Report*, *World Happiness Report*). Ich dokładne definicje oraz źródło pochodzenia także można znaleźć w aneksie. Uproszczony schemat procesu badawczego prezentujemy na poniższym rysunku.

➤ Rysunek 5. Uproszczony schemat etapów badania

 <p>Przegląd literatury</p> <p>jakość życia dobrobyt szczęście</p>	 <p>Dobór zmiennych</p> <p><i>Better Life Index</i> <i>World Happiness Report</i> <i>Global Emotions Report</i></p>	 <p>Budowa modeli</p> <p>obiektywny dobrobyt subiektywne szczęście</p>
 <p>Dobór metody</p> <p><i>data envelopment analysis</i> estymator order-<i>m</i> regresja tobitowa standaryzacja min-max</p>	 <p>Kalkulacje</p> <p>ranking efektywności indeks szczęścia profile krajów rekomendacje</p>	 <p>Dyskusja</p> <p>nowa narracja gospodarcza rola państwa opiekuńczego jako efektywnego gospodarza</p>

Źródło: opracowanie własne PIE.

Metody badawcze i źródła danych

Podstawowa metoda, na której oparto badanie empiryczne, to data envelopment analysis rozszerzona o estymator order-m. Jej szczegółowy opis został zaprezentowany w aneksie. Dodatkowo do identyfikacji

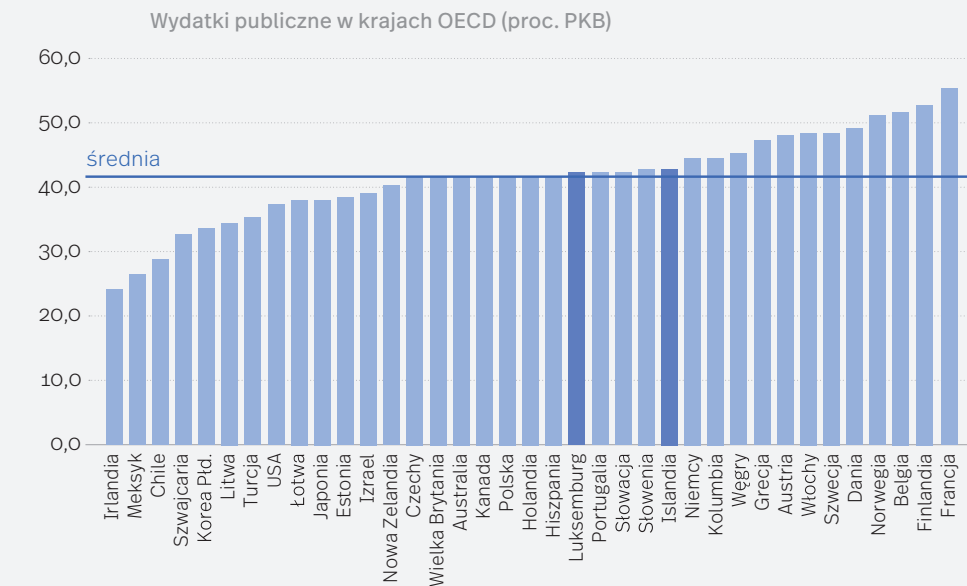
3. Wyniki badania

Ranking efektywności wydatków publicznych na dobrobyt

Liderzy efektywności wcale nie wydają najwięcej. Średni poziom efektywności wydatków publicznych względem obiektywnego dobrobytu w krajach OECD jest relatywnie wysoki, bo na możliwe 1,0 (pełna skuteczność przekształcania nakładów w uzyskane efekty) wynosi on 0,81. Najlepsze rezultaty osiągają Luksemburg (wskaźnik efektywności równy 1,0) i Islandia (0,99). Krajowe wydatki publiczne w relacji do PKB zajmują odpowiednio 17. i 13. pozycję wśród

badanych państw OECD, co jest zbliżone do wartości oczekiwanej państw OECD (wykres 1). Najmniej wydają Irlandia (24,4 proc.), Meksyk (26,7 proc.), Chile (29,0 proc.), Szwajcaria (32,7 proc.) i Korea (33,9 proc.). Nieprzypadkowo to one zamykają ranking efektywności (wykres 2). Polska z wynikiem 0,68 znalazła się na 29. pozycji przy wydatkach na poziomie 41,8 proc. PKB, czyli 20. najwyższych.

▼ Wykres 1. Kraje o (bardzo) wysokiej efektywności wydają przynajmniej tyle co średnia

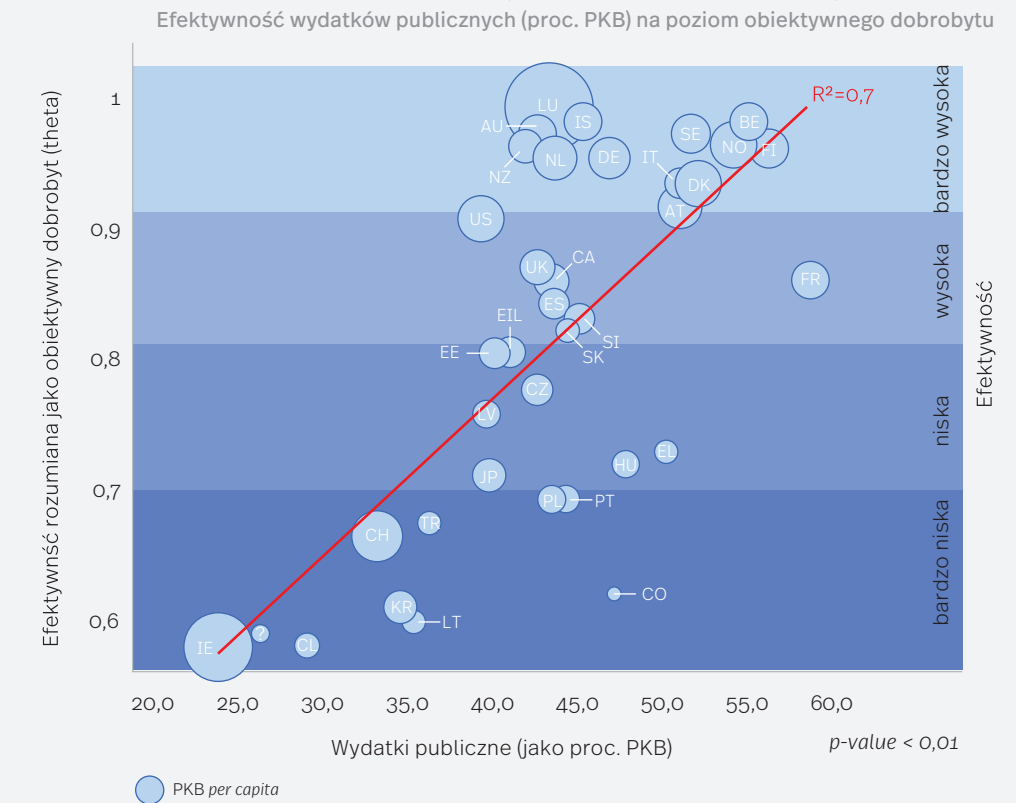

Źródło: opracowanie własne PIE na podstawie danych OECD.

Efektywność silnie koreluje z wysokością wydatków publicznych. Przeciętne wydatki publiczne wśród badanych państw OECD sięgają blisko 42 proc. PKB. Najwięcej wydaje Francja (55,4 proc.), Finlandia (53,2 proc.), Belgia (52,1 proc.), Norwegia (51,5 proc.), Dania (49,5 proc.) i Szwecja (49,1 proc.). W rankingu efektywności zajmują odpowiednio 17., 10., 3., 6., 11. i 5. miejsce. Sama zależność efektywnego wydatkowania środków publicznych jako relacja ich wysokości względem poziomu dobrobytu kraju jest nie tylko istotna statystycznie ($p < 0,01$), ale i silna – współczynnik korelacji

sięga blisko 0,7 (wykres 2). Jednak sam wzrost wydatków budżetowych nie przekłada się jeszcze na wprost proporcjonalnie wyższy poziom dobrobytu w kraju. *Explicite* obrazuje to waga szalkowa, gdzie na jednej stronie ułożone są wydatki publiczne, a na drugiej mierniki odzwierciedlające poziom dobrobytu. Skuteczne państwo zorientowane na pomnażanie dobrobytu społeczeństwa potrafi odpowiednimi politykami optymalnie zbilansować obie wartości w taki sposób, że relacja efektów względem nakładów sytuuje się możliwie najbliżej środka ciężkości.

▼ Wykres 2. Liderzy efektywności wydają dużo, ale wcale nie najwięcej

Źródło: opracowanie własne PIE.

Kraje bardzo wysoko efektywne nie wykorzystują blisko 6,1 proc. własnego potencjału, a wysoko efektywne – już 17,2 proc.

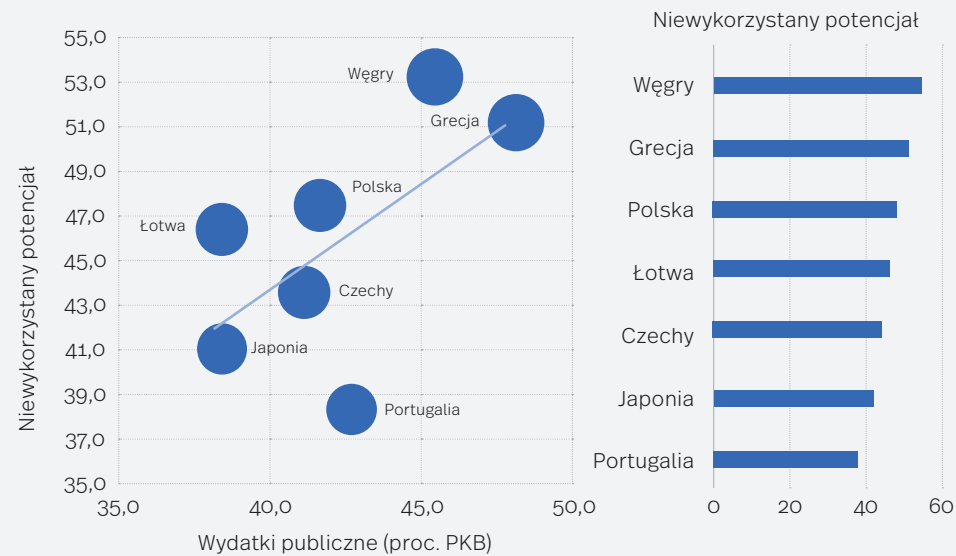
Poza wymienionymi wyżej liderami efektywności wydatków względem obiektywnego dobrobytu również Belgia (0,99), Australia (0,98), Szwecja (0,98), Norwegia (0,97), Nowa Zelandia (0,97), Holandia (0,96), Niemcy (0,96), Finlandia (0,96), Dania (0,94), Włochy (0,94), Austria (0,92) i USA (0,91) to kraje bardzo wysoko efektywne. Większość z nich wydaje więcej niż wynosi średnia OECD, ale czyni to w sposób nie w pełni optymalny. Bowiern przeciętny niewykorzystany potencjał sięga 6,1 proc. Znacznie wyższy – bo wynoszący 17,2 proc. – jest on w przypadku grupy krajów wysoko efektywnych, które wypadły nieco gorzej. Są to Wielka Brytania (0,87), Kanada (0,86), Francja (0,86), Hiszpania (0,84), Słowenia (0,83), Słowacja (0,82), Estonia (0,80) i Izrael (0,80).

Większość krajów o niskiej efektywności wydatków publicznych na poziom dobrobytu leży w Europie Środkowo-Wschodniej.

Należą do nich Czechy (0,77), Łotwa (0,75), Węgry (0,71) i Polska (0,68). Do tej grupy zalicza się także Grecja (0,72), Japonia (0,70) i Portugalia (0,68). Ze stawiając oszacowane poziomy efektywności z wydatkami publicznymi można w sposób uzasadniony utrzymywać, że w grupie krajów o niskiej efektywności z Europy Środkowo-Wschodniej wyższy poziom tych ostatnich przyczynia się do lepszej pozycji w rankingu efektywności. Inaczej jest w przypadku efektywności i wartości niewykorzystanego potencjału. Paradoksalnie im wyższe nakłady finansowe w analizowanej grupie krajów, tym wyższy poziom niewykorzystanego potencjału – zwłaszcza na Węgrzech, gdzie przekracza 50 proc. (wykres 3).

Wykres 3. Węgry w największym stopniu nie wykorzystują własnego potencjału

Niewykorzystany potencjał krajów o niskiej efektywności wydatków publicznych na poziom dobrobytu

Źródło: opracowanie własne PIE.

Profile wybranych krajów

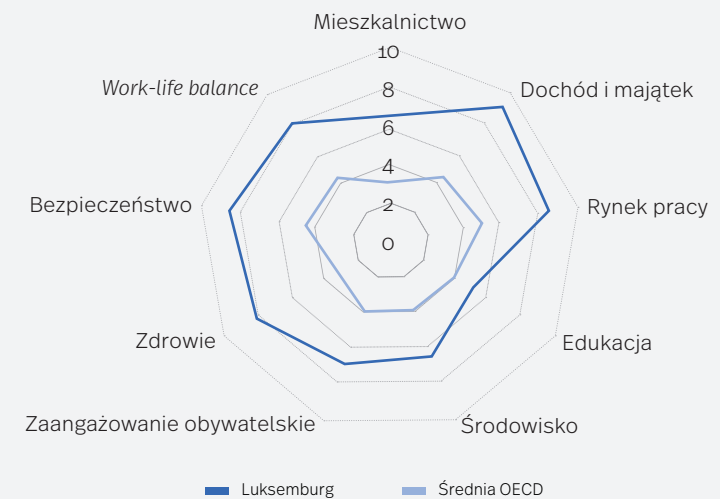
Luksemburg zawdzięcza pozycję lidera zwłaszcza ponadprzeciętnemu dochodowi i majątkowi uzyskiwanym na rynku pracy o świetnej kondycji.

Luksemburg wypada korzystnie w wielu miarach dobrostanu w porównaniu z większością innych krajów OECD (wykres 4). Jednak to obszar związany z finansami szczególnie determinuje ten kraj jako lidera rankingu efektywności. Nie bez znaczenia jest tu korzystanie przez Luksemburg na procesie transferowania zysków przez międzynarodowe korporacje, które wykazują zyski nieproporcjonalne do skali prowadzonej działalności (Sawulski, Bąkowska, Gniazdowski, 2020). Pieniądze, chociaż nie dają szczęścia, są ważnym środkiem do osiągnięcia wyższego standardu życia. Luksemburg zajmuje pierwsze miejsce pod względem dochodów i bogactwa, a płace i inne świadczenia pieniężne związane z zatrudnieniem,

są ważnym aspektem jakości pracy. Mieszkańcy Luksemburga zarabiają średnio ponad 63 tys. USD rocznie, czyli znacznie więcej niż wynosi średnia OECD (blisko o 1/3). Ponadto istotnym czynnikiem jakości zatrudnienia jest bezpieczeństwo zatrudnienia w zakresie spodziewanego braku zarobków w przypadku utraty pracy. Obejmuje to prawdopodobieństwo utraty pracy, długość pozostawania bez pracy oraz zakres pomocy finansowej, jakiej można oczekiwać od rządu. W Luksemburgu utrata pracy wiąże się ze zmniejszeniem zarobków o 1,7 proc. (znacznie mniej niż średnia OECD wynosząca 7 proc.). W takich warunkach nie powinno dziwić, że luksemburczycy zasadniczo nie mają trudności z zachowaniem równowagi między życiem zawodowym a prywatnym, nie odczuwają poważnych kłopotów ze zdrowiem.

Wykres 4. Luksemburg wypada ponadprzeciętnie lepiej we wszystkich miarach dobrostanu

Luksemburg na tle średniej OECD dla wybranych wymiarów obiektywnego dobrobytu

Źródło: opracowanie własne PIE.

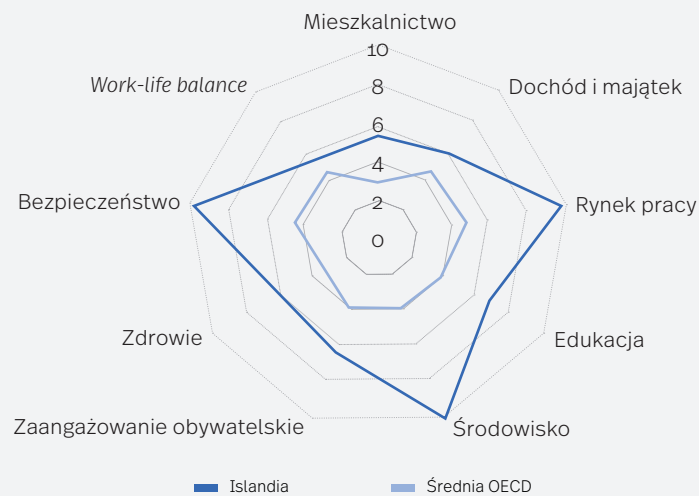
Islandia zawdzięcza 2. najlepszy rezultat, zwłaszcza dzięki świetnej kondycji rynku pracy, niskim nierównościom społecznym oraz wysokiej jakości środowiska naturalnego.

Atlantycka wyspa optymalnie alokuje trzynaste najwyższe wydatki budżetowe względem poziomu dobrobytu, co bezpośrednio przekłada się na wysoką wartość wskaźnika efektywności. Decydują o tym ponadprzeciętne rezultaty zwłaszcza w trzech obszarach. Po pierwsze dzięki jakości krajowego rynku pracy, które charakteryzują

wysokie bezpieczeństwo zatrudnienia, niskie bezrobocie (zarówno krótko-, jak i długotrwałe), a do tego optymalny poziom płac, którego skutki są widoczne w bardzo niskich nierównościach dochodowych i majątkowych. Drugim obszarem o zasadniczym znaczeniu jest środowisko naturalne. Mieszkańcy Islandii cieszą się najlepszą wśród badanych krajów jakością powietrza i wody. Trzeci obszar obejmuje kwestie bezpieczeństwa – pod względem wskaźnika zabójstw Islandia ustępuje tylko Norwegii (wykres 5).

↳ **Wykres 5. Rynek pracy, środowisko i bezpieczeństwo gwarantują Islandii pozycję tuż za liderem**

Islandia na tle średniej OECD wybranych wymiarów obiektywnego dobrobytu

Źródło: opracowanie własne PIE.

Przeludnienie mieszkańców, niskie dochody oraz smog to główne czynniki degradujące Polskę w rankingu efektywności. Bezpieczeństwo oraz osiągnięcia edukacyjne uczniów i poziom wykształcenia polskiego społeczeństwa to jedyne wymiary, które można ocenić pozytywnie i relatywnie wysoko. Pozostałe obszary wypadają już niekorzystnie – lokują polski dobrobyt

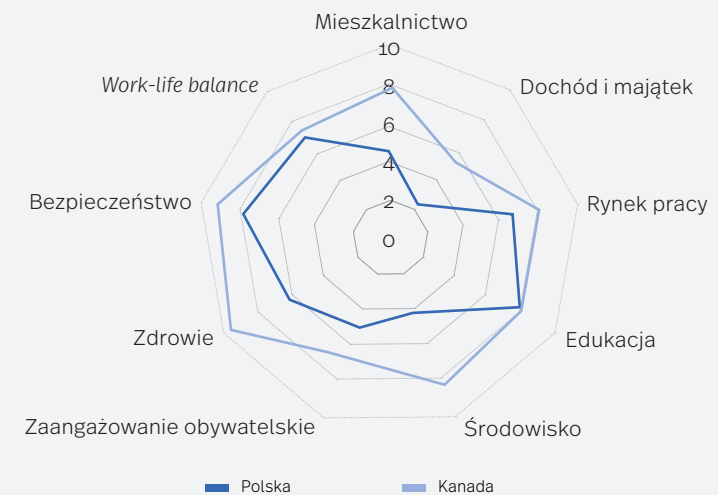
dopiero na 29. pozycji w rankingu efektywności z niewykorzystanym potencjałem sięgającym 26,4 proc. Dla porównania Kanada, której wydatki publiczne są na zbliżonym poziomie do polskich (a nawet nieco niższe) nie wykorzystuje niespełna 14 proc. własnego potencjału. O słabych wynikach Polski przesądza zwłaszcza fakt, iż Polacy bardzo często mieszkają

w przeludnionych mieszkaniach, mają relatywnie bardzo mało czasu wolnego przez to, że wielu z nich pracuje długo, co wcale nie przekłada się na wysokie dochody – mieszkańcy Polski zarabiają o ponad jedną trzecią mniej niż średnio

w krajach OECD (37,5 proc. mniej). Prócz tego Polacy oddychają powietrzem o jakości jednej z najgorszych, co pośrednio wpływa niekorzystnie na zdrowie społeczeństwa, którego wskaźniki także wypadają miernie.

↳ **Wykres 6. Choć wydatki publiczne w Polsce i Kanadzie są niemal takie same, to wskaźniki dobrobytu różne**

Polska i Kanada w wybranych wymiarach obiektywnego dobrobytu

Źródło: opracowanie własne PIE.

Dobrobytowi bliżej jest do zamożności czy do szczęścia?

Efektywność wydatków publicznych na dobrobyt silnie koreluje z poziomem szczęścia a umiarkowanie z PKB per capita. W obu przypadkach kierunek zależności jest pozytywny, co oznacza że wyższym wartościom efektywności towarzyszą także wyższe wartości zarówno zamożności, jak i szczęścia. Istotna jest jednak różnica w sile związku. Współzależność oszacowanych poziomów efektywności i PKB per capita jest co prawda istotna statystycznie ($p < 0,01$), ale związek ten ma charakter

umiarkowany – $R^2 = 0,4$. Prowadzi to do wniosku, że kraje najbogatsze nie zawsze wydają środki publiczne w sposób efektywny. Jednocześnie siła związku między rankingiem efektywności wydatków publicznych na dobrobyt a pozycją w indeksie szczęścia jest zdecydowanie silniejsza ($R^2 = 0,7$, $p < 0,01$), co sugeruje że wzrostowi dobrobytu częściej towarzyszy wzrost szczęścia niż wzrost zamożności. Analiza korelacji nie pozwala jednak na wskazanie przyczynowości ani w przypadku zamożności, ani szczęścia.

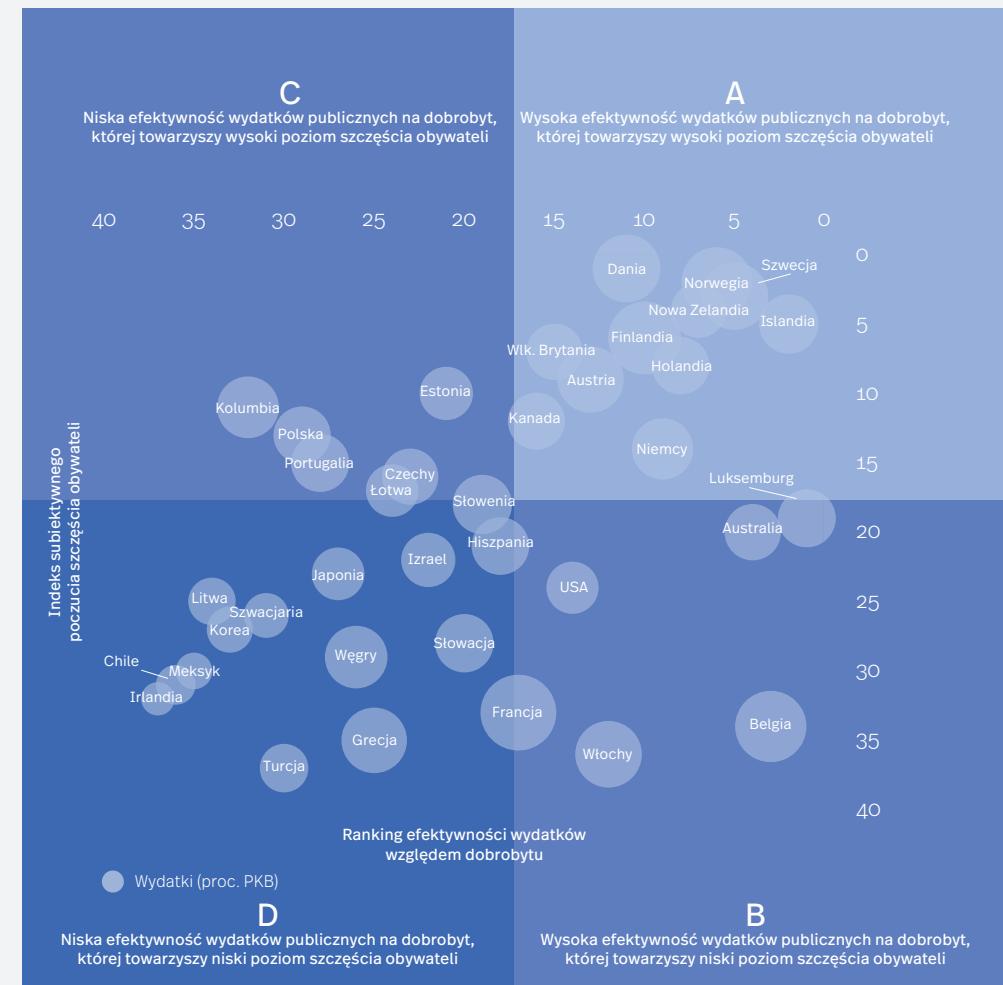
Jak dotąd wiedza naukowa nie dostarczyła rzetelnej i kompletnej teorii naukowej, która określałaby relację panującą między wydatkami publicznymi a subiektywnym poczuciem szczęścia (Bjørnskov, Dreher, Fischer, 2007; Pacek, Radcliff, 2008; Ram, 2009; Wassmer, Lascher, Kroll, 2009; Perovic, Golem, 2010; Yamamura, 2011; Kim, Kim, 2012; Ono, Lee, 2013; Jakubow, 2016; Kasmaoui, Bourhaba, 2017). Wobec czego próba oszacowania efektywności – jakichkolwiek wyników by nie dostarczyła – byłaby

po prostu nieuprawniona. Nie widać jednak powodów by nie móc przyrzeć się związkowi między oszacowanym rankingiem efektywności, a indeksem odzwierciedlającym w swym pomiarze subiektywne poczucie szczęścia obywateli. Najłatwiej tego dokonać zestawiając wartości zmiennych na dwóch osiach i dzieląc powstałą przestrzeń na cztery ćwiartki. W ten sposób możliwe staje się określenie dla każdego z krajów OECD jego własnego profilu (wykres 7).

Profile efektywności badanych krajów

	DEFINICJA
A. Pierwszy, charakterystyczny dla Austrii, Danii, Finlandii, Holandii, Islandii, Kanady, Niemiec, Nowej Zelandii, Norwegii, Szwecji i Wielkiej Brytanii odznacza się wysoką efektywnością wydatków publicznych względem dobrobytu społecznego oraz najwyższymi poziomami odczuwanego szczęścia, które deklarują obywatele i obywatelki.	Wysoka efektywność wydatków publicznych na dobrobyt, której towarzyszy wysoki poziom szczęścia obywateli
B. Drugi skupia kraje, które radzą sobie z przełożeniem środków publicznych na dobrobyt, ale nie towarzyszy temu wysoki poziom szczęścia społeczeństwa – taki profil dotyczy Australii, Belgii, Francji, Luksemburga, Włoch i Stanów Zjednoczonych .	Wysoka efektywność wydatków publicznych na dobrobyt, której towarzyszy niski poziom szczęścia obywateli
C. Trzeci, czyli sytuacja odwrotna od omówionej w profilu B, występuje w Czechach, Estonii, Kolumbii, Łotwie, Polsce, Portugalii, Słowenii – w przypadku tej grupy państw o ile można z powodzeniem mówić o relatywnie wysokim poziomie szczęścia obywateli i obywaterek, o tyle nakłady publiczne nie są optymalne względem rezultatów obiektywnego dobrobytu.	Niska efektywność wydatków publicznych na dobrobyt, której towarzyszy wysoki poziom szczęścia obywateli
D. Czwarty, nieefektywność wydatków publicznych w zakresie ich translacji na poziom dobrobytu, któremu towarzyszą najłabsze rezultaty dotyczące poziomu szczęścia społeczeństwa. Dotyczy to pozostałych trzynastu krajów – Chile, Grecja, Hiszpania, Irlandia, Izrael, Japonia, Korea Płd., Litwa, Meksyk, Słowacja, Szwajcaria, Turcja, Węgry .	Niska efektywność wydatków publicznych na dobrobyt, której towarzyszy niski poziom szczęścia obywateli

Wykres 7. Jak dobrobyt kraju łączy się ze szczęściem obywateli?

Źródło: opracowanie własne PIE.

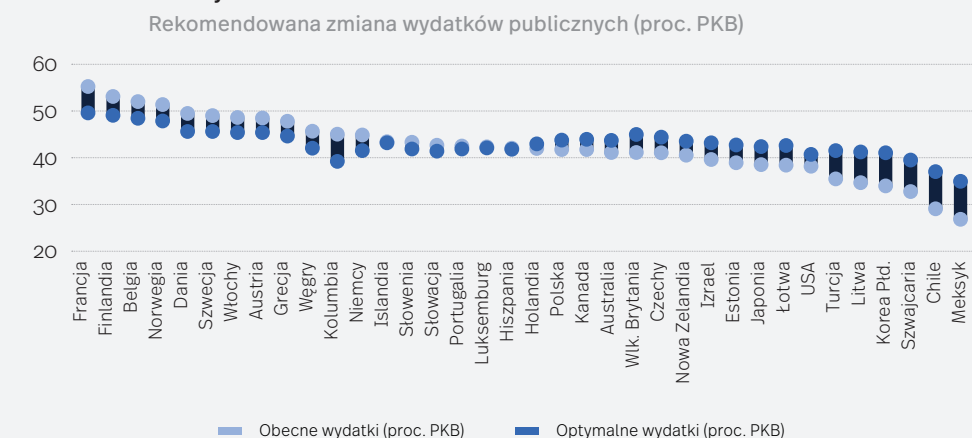
4. Rekomendacje

Rekomendacje ilościowe

Rekomendowana zmiana poziomu wydatków publicznych w Polsce to podniesienie ich o 2 proc. PKB. Estymator order-*m* umożliwia dla oszacowanego rankingu efektywności sformułowanie rekomendacji, które określają najbardziej optymalny kierunek zmian w polityce budżetowej danego państwa. Dodatkową wartość informacyjną, jaką dostarcza wykorzystanie drugorzędnych rezultatów otrzymanych dzięki metodzie order-*m*, stanowią tak zwane obserwacje referencyjne. Pozwala to na wskazanie kraju będącego niejako wzorcem dla innego państwa, gdy dla tego ostatniego staramy się określić adekwatny do jego możliwości kierunek zmian w wydatkach budżetowych, mając na celu wskazanie najbardziej optymalnej (to znaczy maksymalizującej efekty względem nakładów, ale respektując możliwości jakimi kraj dysponuje) ścieżki polepszenia efektywności. Według oszacowania w 18 krajach OECD rekomendowana ścieżka poprawy efektywności

wymaga obniżenia wydatków publicznych – średnio o 2,8 proc. PKB. Najwięcej cięć budżetowych notuje Kolumbia (-5,9 proc. PKB) Francja (-5,7), Finlandia (-4,1) i Dania (-3,9), najmniej Luksemburg (-0,2) i Islandia (-0,3), czyli kraje o blisko zerowym niewykorzystanym potencjale środków finansowych, na które składa się budżet państwa. Ścieżka maksymalizacji efektywności wydatków na dobrobyt dla pozostałych 19 krajów OECD wymaga podniesienia nakładów – średnio o 4,6 proc. PKB. Rekordowe wzrosty ma Irlandia (9,0 proc. PKB), Meksyk (8,1), Chile (8,0) oraz Korea Płd. (7,2), czyli kraje o najniższych wydatkach publicznych, które zarazem charakteryzują się najwyższymi poziomami niewykorzystywanego potencjału finansowego jakim dysponują władze publiczne. Rekomendowana korekta w polityce gospodarczej Polski, istotnie poprawiająca poziom dobrobytu, oznacza wzrost wydatków publicznych o równe 2 proc. PKB

Wykres 8. Ścieżki dążenia do optymalnych wydatków publicznych w krajach OECD

Źródło: opracowanie własne PIE.

Rekomendacje jakościowe

Najszybciej można poprawić efektywność dofinansowując ochronę środowiska, mieszkalnictwo i edukację. Wskazane wyżej rekomendowane zmiany w budżetach krajów OECD, oszacowane na podstawie estymatora order-*m*, mają tę podstawową wadę, że nie wskazują jakim modyfikacjom – od strony jakościowej – należałoby poddać ogólną politykę publiczną kraju, by zoptymalizować efektywność wydatków. Próbuąc, przynajmniej częściowo, zasympać tę lukę wykorzystujemy regresję tobitową, która wnosi dodatkową wartość informacyjną na

temat hierarchii ważności polityk. Wyniki kalkulacji wskazują, że wśród dziewięciu podstawowych zadań budżetowych wydatki na ochronę środowiska, mieszkalnictwo oraz edukację to trzy kluczowe obszary, które najbardziej determinują zarówno dobrobyt, jak i szczęście. Dalej są zdrowie, rekreacja i kultura oraz ogólne usługi publiczne. Kategoriami o najmniejszym znaczeniu okazały się wydatki przeznaczane na sprawy gospodarcze, bezpieczeństwo i obronę narodową (tabela 2).

Tabela 2. Wyniki regresji tobitowej dla wskaźników efektywności

Zadanie budżetowe	Dobrobyt			Szczęście		
	coef.	95-proc. przedziały ufności		coef.	95-proc. przedziały ufności	
 Ochrona środowiska	0,68	0,66	0,79	0,39	0,32	0,45
 Mieszkalnictwo	0,67	0,65	0,68	0,67	0,65	0,68
 Edukacja	0,58	0,45	0,63	0,58	0,45	0,63
 Zdrowie	0,55	0,34	0,83	0,55	0,34	0,83
 Rekreacja i kultura	0,48	0,39	0,52	0,49	0,37	0,54
 Ogólne usługi publiczne	0,44	-114	0,47	0,44	-114	0,47
 Sprawy gospodarcze	0,38	-0,40	0,55	-0,26	-0,41	-0,11
 Bezpieczeństwo	-0,37	-0,77	0,03	-0,37	-0,12	0,46
 Ochrona środowiska	-0,61	-0,73	0,21	-0,19	-0,22	-0,12

p<0,01

Źródło: opracowanie własne PIE.

5. Dyskusja

O potrzebie nowej narracji gospodarczej

Kryzys COVID-19 wymaga od społeczeństw dokonania krytycznych wyborów dotyczących rodzaju gospodarki, którą chcą odbudować. Światowa pandemia, która nawiązała się na kryzys finansowy, zmiany klimatyczne i zwiększone nierówności powszechnie odczuwane w ostatniej dekadzie, wywołała poważne pytania o charakter naszego systemu gospodarczego. Świat stoi w obliczu głębokich wyzwań gospodarczych, środowiskowych i społecznych, ale wiele z polityk wdrażanych przez ostatnie około czterdzieści lat nie jest już w stanie poprawić wyników gospodarczych i społecznych w sposób, który kiedyś obiecywano (Haldane i in., 2020). Stawienie czoła tym wyzwaniom wymaga ponownego przemyślenia wielu z dominujących podejść do kształtowania polityki gospodarczej, które kraje OECD przyjęły w ciągu ostatnich 40 lat. Będzie to wymagało:

- 1. Nowej koncepcji postępu gospodarczego i społecznego,** czyli głębszego zrozumienia związku między wzrostem gospodarczym, dobrobytem ludzi, zmniejszeniem nierówności i zrównoważeniem środowiskowym, które może stanowić podstawę kształtowania polityki gospodarczej.
- 2. Nowych ram teorii i analizy gospodarczej,** czyli bogatszych podstaw zrozumienia i dowodów na funkcjonowanie gospodarek

oraz nowych narzędzi i technik pomagających decydom politycznym w opracowywaniu polityk.

- 3. Nowego podejścia do polityki gospodarczej,** czyli szerszego zestawu reform politycznych i instytucjonalnych, opartych na nowych ramach i analizach, aby osiągnąć nowe cele społeczne i gospodarcze.

W ostatnich latach wiele z ram ortodoksyjnej teorii ekonomicznej, która wcześniej stanowiła podstawę kształtowania większości polityk, zostało zakwestionowanych i zastąpionych. W wielu dziedzinach, wywodzących się zarówno z głównego nurtu, jak i z tradycji „heterodoksyjnych”, współczesna ekonomia wypracowała nowe formy analizy ekonomicznej. Powinny one obecnie wpływać na kształtowanie polityki gospodarczej przez rządy i instytucje międzynarodowe. Głębokie wyzwania, przed którymi stoją dziś gospodarki OECD, nie zostaną rozwiązane jedynie przez stopniowe zmiany w istniejących politykach. Reformy prowadzące do osiągnięcia nowych celów muszą zostać wbudowane w podstawowe struktury i dynamikę gospodarek. Będzie to wymagało głębszej zmiany, podobnej do tej, która miała miejsce w poprzednich epokach kryzysu i zmian, w latach 40. i 80. Przedstawiono już wiele takich propozycji, a na polu ekonomii akademickiej i polityki gospodarczej istnieje obecnie bogactwo wiedzy i zrozumienia, z którego można czerpać rozwiązania. Niniejsza publikacja również pretenduje do tej roli.

Co dalej? Czyli o roli państwa opiekuńczego jako efektywnego gospodarza

Zwolennicy państwa opiekuńczego w XXI w. wychodzą z założenia, że coś nie działa, gdy duże grupy społeczne borykają się z różnymi niedostatkami, wobec czego to rząd nie tylko może, ale i powinien coś z tym zrobić. Co więcej, zwykłe jednostki odczuwają stres, z którym trudno im sobie poradzić. Państwo opiekuńcze nie jest w stanie zaradzić wszystkim bolączkom społeczeństwa, nawet jeśli zwolennicy takiej roli państwa twierdzą, że jest inaczej. Pod pewnymi względami istnieje podobieństwo między państwem opiekuńczym a rozwojowym. W tym drugim uznano, że rynki same z siebie często nie są w stanie dokonać przekształceń strukturalnych, niezbędnych, aby państwa mogły zrealizować swoje ambicje rozwojowe. Podobnie jak w przypadku państwa opiekuńczego, uzasadnieniem dla interwencji państwa były częściowo wszechobecne niedoskonałości rynku, zarówno w wymiarze statycznym, jak i dynamicznym. Państwo rozwojowe skorygowało te niedoskonałości i odegrało rolę katalizatora w promowaniu transformacji strukturalnej. Pomogło zmienić nastawienie – zrozumieć, że zmiana jest możliwa oraz zrozumieć naukowe i technologiczne podstawy tej zmiany (Stiglitz, 2017).

Wielu krytyków państwa opiekuńczego uważało, że doprowadzi ono do upadku gospodarki. Argumentowali to narastającym ciężarem zobowiązań socjalnych, a przy tym wskazywali, że bezpieczeństwo zapewniane przez ubezpieczenia społeczne osłabiają bodźce. Okazało się jednak, że żaden z wielkich kryzysów nie był związany z państwem opiekuńczym, ale raczej został wywołany przez ekscesy sektora finansowego (wśród którego było wielu krytyków państwa opiekuńczego) (Stiglitz, 2017). Nawet po kryzysie niektórym przedstawicielom sektora finansowego (w tym Europejskiemu

Bankowi Centralnemu) trudno było nie skorzystać z okazji, by ostrzec przed niebezpieczeństwami państwa opiekuńczego, mimo że wśród krajów, które najsilniej wyszły z kryzysu, były kraje o najrozleglejszych państwach opiekuńczych. Czasami zadaje się pytanie: czy państwo opiekuńcze jest dziś w ogóle możliwe do utrzymania? Globalizacja pod wieloma względami zwiększyła zapotrzebowanie na nowoczesne państwo opiekuńcze, ale jednocześnie zmniejszyła możliwości fiskalne jego zapewnienia, ze względu na konkurencję podatkową (Stiglitz, 2017).

Istnieją dwie odpowiedzi na pytanie: czy państwo opiekuńcze jest dziś w ogóle możliwe do utrzymania? Zgodnie z pierwszą należy znaleźć nowe źródła finansowania polityk publicznych, ograniczyć zakres konkurencji podatkowej i opracować skuteczne systemy opodatkowania korporacji wielonarodowych. W Europie jest to szczególnie ważna kwestia ze względu na łatwość przemieszczania się ludzi, towarów i pieniędzy. Zgodnie z drugą odpowiedzią należy zauważyć, że dobrze zaprojektowane państwo opiekuńcze w rzeczywistości zwiększyłoby ogólne wyniki gospodarcze. Istnieje obszerna teoria i wiele dowodów na to, że społeczeństwa, które są bardziej równe, osiągają lepsze wyniki, zarówno w wyższym wzoście, jak i większej stabilności. Zauważono na przykład wcześniej, że może to prowadzić do powstania bardziej innowacyjnych społeczeństw, ponieważ jednostki są bardziej skłonne do podejmowania ryzyka. Karl Ove Moene i inni (2015) zauważyli również korzyści płynące z tworzenia polityki wspierającej otwartość: przy umiarkowanej ochronie socjalnej jednostki są bardziej skłonne do akceptowania zmian i otwartości. Widoczny wzrost nastrojów protekcyjnych wśród Amerykanów i Europejczyków, którzy zostali w tyle, świadczy o tym spostrzeżeniu. Wreszcie, tak

jak COVID-19 zmienił krajobraz wielu sektorów gospodarki prywatnej i publicznej, tak też zmieniła oblicze państwa opiekuńczego, zwłaszcza w krajach z przewagą modelu neoliberalnego. Po pandemii trudniej będzie negocjować potrzebę powszechnego ubezpieczenia medycznego i minimalnych gwarancji socjalnych. Raz przyznane świadczenie niełatwo będzie cofnąć, tym bardziej, że koronawirus z całą mocą ujawnił głębie nierówności społecznych.

Państwo opiekuńcze nie jest jedynie kwestią sprawiedliwości społecznej. Najbardziej przekonujące argumenty przemawiające za państwem opiekuńczym wykraczają poza

argumentację ekonomiczną. Wykraczają nawet poza standardowe pojmowanie sprawiedliwości społecznej. Pytanie brzmi: w jakim społeczeństwie chcemy żyć i jakimi jednostkami chcemy być? Dla zwolenników państwa opiekuńczego, jego główną rolą jest tworzenie współczujących jednostek z sumieniem społecznym i poczuciem solidarności ze współobywatelami. Państwo opiekuńcze może być katalizatorem zrównoważonego dobrobytu i szczęścia. Staraliśmy się pokazać, że kluczową rolę odgrywa w tym procesie efektywność. Co miałyby w sobie mieścić – pozostawiamy otwartym.

Bibliografia

- Afonso, A., Aubyn, M. (2005), *Cross-country Efficiency of Secondary Education Provision. A Semi-parametric Analysis with Nondiscretionary Inputs*, Working Paper Series, Frankfurt am Main.
- Aigner, D.J., Lovell, C.A. K., Schmidt, P. (1977), *Formulation and estimation of stochastic frontier production function models*, „Journal of Econometrics”, No. 6.
- Allardt, E. (1993), *Having, Loving, Being: An Alternative to the Swedish Model of Welfare Research*, (w:) Nussbaum, M., Sen, A. (Eds.), *The Quality of Life*, Clarendon Press Oxford.
- Andrews, F.M., McKennell, A.C. (1980), *Measures of self-reported well-being: their affective, cognitive, and other components*, „Social Indicators Research”, No. 8(2), doi: 10.1007/BF00286474.
- Aragon, Y., Daouia, A., Thomas-Agnan, C. (2005), *Nonparametric frontier estimation: A conditional quantile-based approach*, „Econometric Theory”, No. 21.
- Argyle, M. (2013), *The psychology of happiness*, Routledge, London.
- Bańka, A. (1995), *Pomiar i poczucie jakości życia u aktywnych zawodowo oraz bezrobotnych*, UAM i WSP, Poznań-Częstochowa.
- Banker, R.D., Charnes, A., Cooper, W.W. (1984), *Some Models for Estimating Technical and Scale Inefficiencies in Data Envelopment Analysis*, „Management Science”, No. 30(9).
- Baran, J., Pietrzak, M., Pietrzak, P. (2015), *Efektywność funkcjonowania publicznych szkół wyższych, Optimum*, „Studia Ekonomiczne”, nr 4(76).
- Barth, E., Moene, K.O., Willumsen, F. (2015), *Reprint of "The Scandinavian model—An interpretation"*, „Journal of Public Economics”, No. 127.
- Bielak, R. (2015), *Jakość życia w świetle strategii rozwoju. Dylematy pomiaru*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 6.
- Bjørnskov, C., Dreher, A., Fischer, J.A.V. (2007), *The bigger the better? Evidence of the effect of government size on life satisfaction around the world*, „Public Choice”, No. 130(3).
- Borowicz, R. (1988), *Równość i sprawiedliwość społeczna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Borys, T. (2015), *Typologia jakości życia i pomiar statystyczny*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 7.
- Borys, T., Rogala, P. (2008), *Quality of life on local level – an indicators – based study*, UNDP, Warszawa.
- Bramble, B. (2016), *The Experience Machine*, „Philosophy Compass”, No. 11(3).
- Bruckmeier, K., Bruttel, O. (2021), *Minimum Wage as a Social Policy Instrument: Evidence from Germany*, „Journal of Social Policy”, No. 50(2), doi: 10.1017/S0047279420000033.
- Cai, T., Verze, P., Bjerklund Johansen, T.E. (2021), *The Quality of Life Definition: Where Are We Going?*, „Uro”, No. 1(1).
- Campbell, A. (1981), *The sense of well-being in America: Recent patterns and trends*, McGraw-Hill, New York.
- Campbell, A., Converse, P., Rodgers, W. (1976), *The Quality of American Life*, Russell Sage Foundation, New York.
- Campbell, A. (1972), *Aspiration, Satisfaction and Fulfillment*, (w:) Campbell, A., Converse, P. (Eds.), *The Human Meaning of Social Change*, Russell Sage Foundation, New York.
- Carlquist, E. et al. (2017), *Everyday Understandings of Happiness, Good Life, and Satisfaction: Three Different Facets of Well-being*, „Applied Research in Quality of Life”, No. 12(2), doi: 10.1007/s11482-016-9472-9.
- Cazals, C., Florens, J.-P., Simar, L. (2002), *Nonparametric frontier estimation: A robust approach*, „Journal of Econometric”, No. 106).
- Charnes, A., Cooper, W.W., Rhodes, E. (1978), *Measuring the efficiency of decision making units*, „European Journal of Operational Research”, No. 2.
- Chudzicka, A. (1995), *Subiektywny obraz świata i obraz siebie jako kategorie pomiaru jakości życia osób bezrobotnych oraz ich oczekiwania wobec klubu pracy*, (w:) Bańka, A., Derbis, R. (red.), *Pomiar i poczucie jakości życia u aktywnych zawodowo oraz bezrobotnych*, UAM i WSP, Poznań-Częstochowa.
- Cincera, M., Czarnitzki, D., Thorwarth, S. (2009), *Efficiency of Public Spending in Support of R&D Activities*, Brussels.
- Cogburn, J.D., Schneider, S.K. (2003), *The relationship between state government performance and state quality of life*, „International Journal of Public Administration”, No. 26(12).
- Conte, A. et al. (2009), *An Analysis of the Efficiency of Public Spending and National Policies in the area of R&D, European Economy, Occasional Papers*, Brussels, doi: 10.2765/51663.
- Cooper, W.W., Seiford, L.M., Tone, K. (2007), *Data Envelopment Analysis: A Comprehensive Text with Models, Applications, References and DEA-Solver Software*, Springer, New York.
- Cullmann, A., Schmidt-Ehmcke, J., Złoczysty, P. (2009), *Innovation, R&D Efficiency and the Impact of the Regulatory Environment – A Two Stage Semi-Parametric DEA Approach*, Berlin.
- Czapiński, J. (2009), *Indywidualna jakość życia*, (w:) Czapiński, J., Panek, T. (red.), *Diagnoza społeczna. Warunki i jakość życia Polaków*, Rada Monitoringu Społecznego, Warszawa.
- Daraio, C., Simar, L. (2007), *Advanced Robust and Nonparametric Methods in Efficiency Analysis: Methodology and Applications*, Springer, New York.
- Davies, W. (2015), *The happiness industry: How the government and big business sold us well-being*, Verso Books.
- Decanq, K. (2017), *Measuring multidimensional inequality in the OECD member countries with a distribution-sensitive Better Life Index*, „Social Indicators Research”, No. 131(3).
- Deprins, D., Simar, L., Tulkens, H. (1984), *Measuring labor efficiency in post offices*, (w:) Marchand, M., Pestieau, P., Tulkens, H. (Eds.), *The Performance of Public Enterprises: Concepts and Measurement*, Elsevier, Amsterdam.
- Diener, E. (2000), *Subjective well-being. The science of happiness and a proposal for a national index*, „Am Psychol”, No. 55(1).
- Diener, E. (2006), *Guidelines for National Indicators of Subjective Well-Being and Ill-Being*, „Journal of Happiness Studies”, No. 7(4), doi: 10.1007/s10902-006-9000-y.
- Diener, E. et al. (2010), *New Well-being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings*, „Social Indicators Research”, No. 97(2), doi: 10.1007/s11205-009-9493-y.
- Domagała, A. (2009), *Zastosowanie metody Data Envelopment Analysis do badania efektywności europejskich giełd papierów wartościowych (rozprawa doktorska)*, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań.
- Drewnowski, J. (1970), *Studies in the Measurement of Levels of Living and Welfare. Report No. 70.3*, Geneva.
- Erikson, R. (1974), *Welfare as a Planning Goal*, „Acta Sociologica”, No. 17(3).
- Erikson, R. (1993), *Descriptions of Inequality: The Swedish Approach to Welfare Research*, (w:) Nussbaum, M., Sen, A. (Eds.), *The Quality of Life*, Clarendon Press, Oxford.

- Erikson, R., Uusitalo, H. (1987), *The Scandinavian Approach to Welfare Research*, Swedish Institute for Social Research, Reprint Series No. 181, Stockholm.
- Estoque, R.C. et al. (2019), *A review of quality of life (QOL) assessments and indicators: Towards a "QOL-Climate" assessment framework*, „Ambio”, No. 48(6), doi: 10.1007/s13280-018-1090-3.
- Eufrazio, E.P., Costa, H.G. (2020), *A Proposed Synthetic Index of Quality Life for OECD Countries*, w: Innovation for Systems Information and Decision Meeting, Springer.
- Flavin, P., Pacek, A.C., Radcliff, B. (2014), *Assessing the impact of the size and scope of government on human well-being*, „Social Forces”, No. 92(4).
- Fromm, E. (2009), *Mieć czy być*, przetł. Jan Karłowski, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań.
- Gałęski, B. (1977), *Styl życia i jakość życia – próba systematyzacji pojęć*, „Studia Socjologiczne”, nr 1(64).
- García-Sánchez, I.M., Cuadrado-Ballesteros, B., Frias-Aceituno, J. (2013), *Determinants of government effectiveness*, „International Journal of Public Administration”, No. 36(8).
- Gaspar, D. (2007), *Human Well-Being: Concepts and Conceptualizations*, (w:) McGillivra, M. (Ed.), *Human Well-Being: Concept and Measurement*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Gaspar, D. (2010), *Understanding the Diversity of Conceptions of Well-Being and Quality of Life*, „Journal of Socio-Economics”, No. 39(3), doi: 10.1016/j.socsec.2009.11.006.
- Gierańczyk, W., Leszczyńska, M. (2019), *Ujęcie szczęścia w wielowymiarowych badaniach jakości życia*, „Wiadomości Statystyczne”, nr 64(1).
- GUS (2017), *Jakość życia w Polsce. Edycja 2017*, Warszawa.
- GUS (2020), *Jakość życia i kapitał społeczny w Polsce. Wyniki badania spójności społecznej 2018*, Warszawa.
- Guzik, B. (2009), *Podstawowe modele DEA w badaniu efektywności gospodarczej i społecznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Poznaniu, Poznań.
- Habich, R., Zaph, W. (1994), *Gesellschaftliche Dauerbeobachtung – Wohlfarts-surveys: Instrument der Sozial-berichterstattung*, (w:) Hauser, R., Ott, N., Wagner, G. (Eds.) *Mikroanalytische Grundlagen der Gesellschaftspolitik. Band 2 Erhebungsverfahren, Analysemethoden und Mikrosimulation*, Deutsche Forschungsgemeinschaft, Akademie Verlag.
- Haldane, A. et al. (2020), *Beyond Growth Towards a New Economic Approach*, OECD, doi: <https://doi.org/10.1787/33a25ba3-en>.
- Helliwell, J.F. (2011), *Institutions as enablers of well-being: The Singapore prison case study*, „International Journal of Wellbeing”, No. 1(2), doi: 10.5502/ijw.v1i2.7.
- Helliwell, J.F., Huang, H. (2008), *How's your government? International evidence linking good government and well-being*, „British Journal of Political Science”, No. 38(4).
- Helliwell, J., Layard, R., Jeffrey, S. (2012), *World Happiness Report*, LSE Research Online Documents on Economics 47487, London School of Economics and Political Science, LSE Library.
- Hessami, Z. (2010), *The size and composition of government spending in Europe and its impact on well-being*, „Kyklos” No. 63(3).
- Hills, P., Argyle, M. (2002), *The Oxford Happiness Questionnaire: a compact scale for the measurement of psychological well-being*, „Personality and Individual Differences”, No. 33(7), doi: [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(01\)00213-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(01)00213-6).
- Hu, J.L., Yang, C.H., Chen, C.P. (2014), *R&D Efficiency and the National Innovation System: an International Comparison Using the Distance Function Approach*, „Bulletin of Economic Research”, No. 66(1), doi: <https://doi.org/10.1111/j.1467-8586.2011.00417.x>.
- Jacobs, R. (2001), *Alternative Methods to Examine Hospital Efficiency: Data Envelopment Analysis and Stochastic Frontier Analysis*, „Health Care Management Science”, No. 4(2).

- Jakubow, A. (2016), *Subjective well-being and the welfare state: Giving a fish or teaching to fish?*, „Social Indicators Research”, No. 128(3).
- Juozulynas, A., Čeremnych, E. (2005), *Gyvenimo kokybė ir sveikata*, „Sveikatos mokslai”, No. 1.
- Kaleta, A. (1988), *Jakość życia młodzieży wiejskiej*, UMK, Toruń.
- Kanasz, T. (2015), *Uwarunkowania szczęścia. Socjologiczna analiza wyobrażeń młodzieży akademickiej o szczęściu i udanym życiu*, Wydawnictwo Akademii Pedagogiki Specjalnej, Warszawa.
- Kashdan, T.B., Biswas-Diener, R., King, L.A. (2008), *Reconsidering happiness: the costs of distinguishing between hedonics and eudaimonia*, „The Journal of Positive Psychology”, No. 3(4), doi: 10.1080/17439760802303044.
- Kasmaoui, K., Bourhaba, O. (2017), *Happiness and Public Expenditure: Evidence from a panel analysis*, MPRA Paper No. 79339.
- Kasparian, J., Antoine, R. (2012), *OECD's "Better Life Index": Can any country be well ranked?*, „Journal of Applied Statistics”, No. 39(10), doi: 10.1080/02664763.2012.706265.
- Kim, S., Kim, D. (2012), *Does government make people happy?: Exploring new research directions for government's roles in happiness*, „Journal of Happiness Studies”, No. 13(5).
- Kistler, S. (2011), *Susan Kistler on the OECD Better Life Index*, <https://aea365.org/blog/susan-kistler-on-the-oecd-better-life-index/> [dostęp: 21.10.2021].
- Kowalik, S. (1995), *Pomiar jakości życia – kontrowersje teoretyczne*, (w:) Bańka, A., Derbis, R. (red.), *Pomiar i poczucie jakości życia u aktywnych zawodowo i bezrobotnych*, UAM i WSP, Poznań-Częstochowa.
- Krason, S. (2014), *A "Better Life Index" that Ignores What Makes for a Better Life*, „Crisis”, <https://www.crisismagazine.com/2014/better-life-index-ignores-makes-better-life> [dostęp: 21.10.2021].
- Kucharski, A. (2014), *Metoda DEA w ocenie efektywności gospodarczej, wydanie drugie*, Uniwersytet Łódzki, Łódź.
- Llena-Nozal, A., Martin, N., Murin, F. (2019), *The economy of well-being: Creating opportunities for people's well-being and economic growth*, OECD Statistics Working Papers 2019, N° 2019/02, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/498e9bc7-en>.
- Majewska-Opietka, I. (2006), *Wychowanie do szczęścia*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań.
- McMurrer, D., Sawhill, V. (1998), *Getting Ahead. Economic and Social Mobility in America*, The Urban Institute Press, Washington, D.C.:
- Medvedev, O.N., Landhuis, C.E. (2018), *Exploring constructs of well-being, happiness and quality of life*, „PeerJ”, No. 6, doi: 10.7717/peerj.4903.
- Mehdi, T. (2019), *Stochastic dominance approach to OECD's Better Life Index*, „Social Indicators Research”, No. 143(3).
- Michalos, A. (2007), *Essays on the Quality of Life*, Springer.
- Nazarko, J. i in. (2008), *Metoda DEA w badaniu efektywności instytucji sektora publicznego na przykładzie szkół wyższych*, „Badania Operacyjne i Decyzje”, nr 4.
- Noll, H.-H. (2004), *Social Indicators and Quality of Life Research: Background, Achievements and Current Trends*, (w:) Genov, N. (Ed.) *Advances in Sociological Knowledge Over Half a Century*, VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Noll, H.-H., Zapf, W. (1994), *Social Indicators Research: Societal Monitoring and Social Reporting*, (w:) Borg, I., Mohler, P.P. (Eds.), *Trends and Perspectives in Empirical Social Research*, de Gruyter, Berlin/New York.
- Nordenfelt, L. (1993), *Quality of life, health and happiness*, Aldershot, Avebury.
- Obuchowski, K. (2000), *Galaktyka potrzeb – psychologia dążeń ludzkich*, Zysk i S-ka, Poznań.

- OECD (2011), *Divided we stand: Why inequality keeps rising*, Paris, doi: doi:10.1787/9789264119536-en.
- OECD (2018), *Measuring Well-being and Progress: Well-being Research*, <http://www.oecd.org/statistics/measuring-well-being-and-progress.htm> [dostęp: 21.10.2021].
- Oishi, S. et al. (2013), *Concepts of Happiness Across Time and Cultures*, "Personality & Social Psychology Bulletin", No. 39, doi: 10.1177/0146167213480042.
- Oleszko-Kurzyna, B. (2014), *Jakość życia a procesy zarządzania rozwojem gmin wiejskich*, „Studia Ekonomiczne” nr 179.
- Ono, H., Lee, K.S. (2013), *Welfare states and the redistribution of happiness*, „Social Forces”, No. 92(2).
- Pacek, A., Radcliff, B. (2008), *Assessing the Welfare State: The Politics of Happiness*, "Perspectives on Politics" No. 6(2), doi: DOI: 10.1017/S1537592708080602.
- Paraskevi, T. (2013), *Quality of Life: Definition and Measurement*, „Europe's Journal of Psychology”, No. 9(1), doi: 10.5964/ejop.v9i1.337.
- Perovic, L.M., Golem, S. (2010), *Investigating macroeconomic determinants of happiness in transition countries: How important is government expenditure?*, „Eastern European Economics”, No. 48(4).
- Phillips, D. (2006), *Quality of life and sustainability*, „International Journal of Environmental, Cultural, Economic and Social Sustainability”, No. 2(2).
- van Praag, B. (1971), *The welfare function of income in Belgium: An empirical investigation*, „European Economic Review”, No. 2(3), <https://econpapers.repec.org/RePEc:eee:ecrev:v:2:y:1971:i:3:p:337-369> [dostęp: 21.10.2021].
- Raeburn, J., Rootman, I. (1996), *Quality of life and health promotion*, (w:) Renwick, R., Brown, I., Nagler, M. (Eds.), *Quality of Life in Health Promotion and Rehabilitation: Conceptual approaches, issues, and applications*, Thousand Oaks, Sage.
- Rajtar, M., Straczuk, J. (2012), *Kierować sercem, by rozjaśnić twarz i duszę. Emocje w balijskiej moralności i ochronie zdrowia*, (w:) Rajtar, M., Straczuk, J. (red.), *Emocje w kulturze*, Wydawnictwa UW, NCK, Warszawa.
- Ram, R. (2009), *Government spending and happiness of the population: additional evidence from large cross-country samples*, „Public Choice”, No. 138(3).
- Rappleye, J. et al. (2020), *“Better policies for better lives”?: constructive critique of the OECD's (mis) measure of student well-being*, „Journal of Education Policy”, No. 35(2).
- Ratzlaff, C. et al. (2000), *Individual psychological culture and subjective well-being*, Culture and subjective well-being, MIT Press Cambridge, MA.
- Rojas, M., Veenhoven, R. (2013), *Contentment and Affect in the Estimation of Happiness*, „Social Indicators Research”, No. 110(2), doi: 10.1007/s11205-011-9952-0.
- Rugienė, R., Dadonienė, J., Venalis, A. (2005), *Gyvenimo kokybės klausimyno adaptavimas, jo tinkamumo kontrolinei grupei ir reumatoidiniu artritu sergantiems ligoniams įvertinimas*, „Medicina”, No. 41(3).
- Ryff, C.D., Keyes, C.L.M. (1995), *The structure of psychological well-being revisited*, „Journal of Personality and Social Psychology”, No. 69(4), doi: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.69.4.719>.
- Sawulski, J., Bąkowska, K., Gniazdowski, M. (2020), *Luka CIT w Polsce w latach 2014-2018*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa.
- Seligman, M. (2011), *Flourish*, Free Press, New York.
- Sen, A. (1993), *Capability and Well-Being*, (w:) Ussbaum, M.C.N., Sen, A. (Eds.), *The Quality of Life*, Clarendon Press, Oxford.
- Shin, D.C., Johnson, D.M. (1978), *Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life*, „Social Indicators Research”, No. 5(1), doi: 10.1007/BF00352944.
- Stiglitz, J.E. (2017), *The Welfare State in the Twenty First Century*, (w:) Ocampo, J.A., Stiglitz, J.E. (Eds.), *The Welfare State Revisited*, Columbia University Press, New York.

- Stiglitz, J.E., Fitoussi, J.-P., Durand, M. (2018), *Beyond GDP. Measuring What Counts for Economic and Social Performance*, Paris, doi: <https://doi.org/10.1787/9789264307292-en>.
- Stiglitz, J.E., Sen, A.K., Fitoussi, J.-P. (2009), *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*, SSRN Electronic Journal, Paris.
- Suchodolski, B. (1990), *Wychowanie mimo wszystko*, WSiP, Warszawa.
- Susniene, D., Jurkauskas, A. (2009), *The concepts of quality of life and happiness - Correlation and differences*, „The Engineering Economics”, No. 3.
- Tauchman, H. (2012), *Partial frontier efficiency analysis*, „The Stata Journal”, No. 12(3).
- Tåhlin, M. (1990), *Politics, Dynamics and Individualism – The Swedish Approach to Level of Living Research*, „Social Indicators Research”, No. 22(2).
- Di Tella, R., MacCulloch, R. (2009), *Happiness, contentment and other emotions for central banker*, (w:) Foote, C.L., Goette, L., Meier, S. (Eds.) *Policymaking insights from behavioural economics*, Federal Reserve Bank of Boston, Boston.
- Di Tella, R., MacCulloch, R., Oswald, A. (2001), *Preferences over inflation and unemployment: Evidence from surveys of happiness*, „American Economic Review”, No. 91(1), doi: doi:10.1257/aer.91.1.335.
- Thomas, W.I., Thomas, D.S. (1928), *The Child in America: Behavior Problems and Programs*, Alfred A. Knopf, New York.
- Titmus, R.M. (1950), *Problems of Social Policy*, London.
- Titmus, R.M. (1958), *Essays on 'The Welfare State'*, London.
- Titmus, R.M. (1970), *The Gift Relationship: From Human Blood to Social Policy*, London.
- Titmus, R.M. (1974), *Social Policy: An Introduction*, Allen and Unwin, London.
- Tomaszewski, T. (1976), *Ślady i wzorce*, WSiP, Warszawa.
- Trzebiatowski, J. (2011), *Jakość życia w perspektywie nauk społecznych i medycznych – systematyzacja ujęć definicyjnych*, „Hygeia Public Health”, No. 46(1).
- Uuk, R. (2020), *Critical Assessment of the World Happiness Report's Public Conception of Well-Being*, https://ristouuk.com/wp-content/uploads/2020/04/Critical_Assessment_of_the_World_Happiness_Report_s_Public_Conception_of_Well_Being.pdf [dostęp: 21.10.2021].
- Uusitalo, H. (1994), *Social Statistics and Social Reporting in the Nordic Countries*, (w:) Flora, P. et al. (Eds.) *Social Statistics and Social Reporting in and for Europe*, Informationszentrum Sozialwissenschaften, Bonn.
- Veenhoven, R. (2000), *Why Social Policy Needs Subjective Indicators. Paper presented at the 3rd Conference of the International Society for Quality of Life Studies (ISQOLS)*, Girona.
- Wang, E.C. (2007), *Re-D Efficiency and Economic Performance: A Cross-country Analysis Using the Stochastic Frontier Approach*, „Journal of Policy Modeling”, No. 29.
- Wassmer, R.W., Lascher, E.L., Kroll, S. (2009), *Sub-national fiscal activity as a determinant of individual happiness: Ideology matters*, „Journal of Happiness Studies”, No. 10(5).
- WHOQOL (1995), *The World Health Organisation Quality of Life Assessment*, „Social Science and Medicine”, No. 41(10), doi: 10.1016/0277-9536(95)00112-k.
- Wojnowski, J. (2005), *„jakość życia”*, Wielka Encyklopedia PWN, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- WUP (2015), *OECD o jakości życia w Polsce i Małopolsce*, Kraków.
- Yamamura, E. (2011), *The Influence of government size on economic growth and life satisfaction: a case study from Japan*, „Japanese Economy”, No. 38(4).
- Zapf, W. (1984) *Individuelle Wohlfahrt: Lebensbedingungen und wahrgenommene Lebensqualität*, (w:) Glatzer, W., Zapf, W. (Eds.), *Lebensqualität in der Bundesrepublik*, Campus, Frankfurt a.M./New York.

Aneks

Podejścia metodyczne do pomiaru efektywności

Istnieją dwa główne podejścia metodyczne do pomiaru efektywności: parametryczne i nieparametryczne. Wśród tych pierwszych najbardziej rozpowszechnione są modele granic stochastycznych (Aigner, Lovell, Schmidt, 1977), które rozszerzają klasyczny model regresji o niedodatni składnik błędu odzwierciedlający nieefektywność produkcji. W przeciwieństwie do nich, podejścia nieparametryczne, a mianowicie *data envelopment analysis* (DEA) wprowadzona przez Charnesa, Coopera i Rhodessa (1978) oraz metoda *free disposal hull* (FDH) wprowadzona przez Deprinsa, Simara i Tulkensa (1984), nie są osadzone w ramach regresji znanych ekonometrykom. Opierają się bowiem na nieparametrycznym otaczaniu danej próbki danych liniowym kształtem kawałek po kawałku. Podczas gdy DEA zakłada wypukłość technologii i wykorzystuje programowanie liniowe do obwodzenia danych, FDH opiera się na zasadzie słabej dominacji i odchodzi od założenia o wypukłości właściwego dla DEA. Oznacza to, że FDH obejmuje dane za pomocą niewypukłego kształtu schodkowego (Cooper, Seiford, Tone, 2007).

Wady i zalety podejścia parametrycznego i nieparametrycznego były przedmiotem intensywnej debaty. Te pierwsze zostały krytykowane przez ekonometryków, zwłaszcza za opieranie się na restrykcyjnych założeniach dotyczących formy funkcyjnej i rozkładu błędów losowych (Aigner, Lovell, Schmidt, 1977). Krytycy również wskazywali na opieranie się na wielkościach nakładów jako objaśniających, które

według wszelkiego prawdopodobieństwa są endogeniczne czy też uwzględnianie tylko technologii opartych na jednym efekcie (Tauchmann, 2012). Zasadniczo różne metody testowania wydajności są zwykle uważane za parametryczne lub nieparametryczne. Pierwsze z nich przyjmują określoną postać funkcjonalną (taką jak funkcja produkcji Cobb-Douglasa lub funkcja translog), a drugie – nie (Jacobs, 2001). Z tego powodu metody nieparametryczne zostały skrytykowane przez ekonometryków ze względu na brak umocowania w teorii statystycznej. Ponadto podejścia nieparametryczne były krytykowane jako deterministyczne, pozbawione dobrze zdefiniowanego procesu generowania danych oraz – co ważniejsze – za to, że są wyjątkowo podatne na wartości odstające i błąd pomiaru. Ostatni zarzut wobec nieparametrycznego pomiaru efektywności został ostatnio podjęty przez tzw. podejścia oparte na częściowej granicy, a mianowicie efektywności typu *order-m* (Cazals, Florens, Simar, 2002) oraz *order- α* (Aragon, Daouia, Thomas-Agnan, 2005). W obu podejściach uogólnia się wprowadzone przez Charnesa, Coopera i Rhodessa (1978) FDH, pozwalając na umiejscowienie superwydajnych obserwacji poza szacowaną granicą możliwości produkcyjnych. W związku z tym szacunkowa granica nie zostanie całkowicie ukształtowana przez kilka nieprawidłowych obserwacji, które mogą stanowić artefakty błędu pomiaru. To sprawia, że podejścia częściowo graniczne są mniej podatne na wartości odstające niż DEA lub FDH.

Data envelopment analysis (DEA)

Metoda DEA jako nieparametryczna nie wymaga znajomości zależności funkcyjnej między nakładami a wynikami. Krzywą efektywności tworzy się przez wykorzystanie empirycznych danych o wielkości nakładów i efektów. Dla obiektów wybranych do badania poszukuje się wag maksymalizujących ich efektywność, postępując się w tym celu metodami programowania liniowego (Kucharski, 2014, s. 10). Efektywność definiuje się jako iloraz ważonej sumy wyników do ważonej sumy nakładów. Wskaźniki efektywności mają więc następującą postać (Nazarko i in., 2008; Baran, Pietrzak, 2015):

$$theta = \frac{\sum_{j=1}^J \mu_j y_j}{\sum_{i=1}^I v_i x_i}$$

gdzie:

J – oznacza liczbę wyników,

I – liczbę nakładów,

μ_j – wagę j-tego wyniku,

v_i – wagę i-tego nakładu,

y_j – wielkość j-tego wyniku,

x_i – wielkość i-tego nakładu,

theta – wskaźnik efektywności.

W metodzie DEA po przekształceniu do postaci liniowej, zadanie programowania jest rozwiązywane dla każdego obiektu osobno (Afonso, Aubyn, 2005, s. 13). W ten sposób używa się liczbę wskaźników efektywności równą liczbie badanych obiektów. Część obiektów zostaje uznana za obiekty efektywne (są położone na krzywej efektywności), a pozostała część za obiekty nieefektywne. Warto podkreślić, że wyznaczona przy użyciu metody DEA efektywność ma charakter względny, tzn. jest zależna od zdefiniowanego zakresu podmiotowego. Możliwa jest sytuacja, w której dany obiekt zostanie uznany za efektywny w pewnej grupie obiektów, a po zmianie zakresu podmiotowego będzie obiektem nieefektywnym, mimo wykorzystania

tych samych danych dotyczących nakładów i wyników (Guzik, 2009, s. 30).

Metoda DEA służy do badania efektywności technicznej co oznacza, że przyjęty model może być zorientowany na nakłady lub wyniki. W pierwszym przypadku celem optymalizacji jest minimalizacja nakładów przy przyjętym poziomie wyników. W drugim dąży się do uzyskania jak najwyższych wyników przy określonych nakładach (Kucharski, 2014, s. 14). Modele DEA dzieli się także ze względu na podejście do efektów skali. Historycznie najstarszym modelem DEA stanowiącym bazę dla wszystkich pozostałych jest model CCR (od nazwisk jego autorów – Charnesa, Coopera i Rhodessa (1984)). Jest to model ze stałymi efektami skali czyli zmiana efektywności oznacza proporcjonalne zmiany nakładów lub proporcjonalne zmiany wyników (w zależności od ukierunkowania modelu) (Guzik, 2009, s. 55). Jego pierwszą znaczącą modyfikację stanowił model BCC (od nazwisk – Bankera, Charnesa i Coopera (1984)) wprowadzający do metody DEA zmienność efektów skali. Model ze zmiennymi efektami skali pozwala na dekompozycję nieefektywności technicznej na czystą nieefektywność techniczną, wynikającą z marnotrawienia nakładów oraz nieefektywność skali wynikającą z działania w nieoptymalnych obszarze korzyści skali. Przykładowo w modelu ze zmiennymi efektami skali i ukierunkowanym na wyniki rosnące (malejące) efekty skali obserwuje się, gdy proporcjonalny wzrost nakładów powoduje bardziej (mniej) niż proporcjonalny wzrost wyników. Nieefektywność skali oblicza się przez porównanie wskaźników efektywności uzyskanych w modelu ze zmiennymi efektami skali oraz modeli z efektami stałymi (Cincera, Czarnitzki, Thorwarth, 2009, s. 28; Cullmann, Schmidt-Ehmcke, Złoczysty, 2009, s. 18; Domańska, 2009, s. 57-58).

Wykorzystanie metody DEA do badania efektywności wydatków publicznych ma określone zalety. W odróżnieniu od parametrycznych metody nieparametryczne pozwalają uniknąć zdefiniowania z góry zależności funkcyjnej między nakładami a efektami. Guzik (2009, s. 29) określa tę cechę bardziej ogólnie – jako niewielkie wymagania dotyczące szczegółowych informacji. W metodzie DEA krzywa efektywności wyznaczana jest na podstawie danych empirycznych. To znacząca przewaga DEA nad parametryczną metodą SFA, czyli drugą najczęściej wykorzystywaną w literaturze metodą badania efektywności. Cincera, Czarnitzki i Thorwarth (2009, s. 76), którzy przeprowadzili te same badania obiema metodami, stwierdzili, że DEA wydaje się bardziej odpowiednia. Uzasadnili to znaczną wrażliwością metody SFA na specyfikację modelu i koniecznością przyjęcia restrykcyjnych założeń. Jedną z najistotniejszych zalet metody DEA jest również możliwość badania obiektów opisanych wieloma nakładami i wieloma wynikami. W swoich pracach Wang (2007)

oraz Hu, Yang i Chen (2014) wykorzystywali co prawda kilka nakładów i kilka efektów w badaniu metodą SFA, ale w obu przypadkach wymagało to jednak określonej modyfikacji metody, co mogło wpływać na precyzję wyników. Pozytywną cechą metody DEA jest także brak konieczności wyrażania nakładów i efektów w jednostkach pieniężnych.

Metoda DEA nie jest pozbawiona słabych stron istotnie wpływających na ostateczne rezultaty. Do najistotniejszych wad DEA, które trzeba uwzględnić w budowie koncepcji badania i analizie jego rezultatów, zalicza się: wysoką wrażliwość na wartości nietypowe w obiektach uznanych za efektywne, występującą czasem nadmiarowość liczby obiektów efektywnych (szczególnie gdy zastosuje się dużą liczbę nakładów i wyników w badaniu stosunkowo niewielkiej grupy obiektów) oraz względny charakter efektywności, który powoduje dużą wrażliwość rezultatów badania na usuwanie bądź dołączanie obiektów do próby (Conte i in., 2009, s. 55; Guzik, 2009, s. 30; Kucharski, 2014, s. 14).

Partial frontier analysis (PFA) – koncepcja

Efektywność DMU, czyli jednostek obserwacji, może być zorientowana albo na nakłady, albo na efekty. Rozważmy próbkę N DMU. Zbiór nakładów na produkcję (x_{i1}, \dots, x_{ik}) oraz zbiór wyników z produkcji (y_{i1}, \dots, y_{il}) jest obserwowany dla każdego DMU, $i=1, \dots, N$. Zasadniczym celem pomiaru wydajności jest obliczenie dla każdego DMU wyniku efektywności θ_i . Standardowo rozważa się dwa warianty:

1. Efektywność zorientowana na nakłady θ_i^{inp} - współczynnik, o który można proporcjonalnie zmniejszyć zużycie nakładów DMU i , pozostawiając niezmiennymi wyniki,

2. Efektywność zorientowana na efekty θ_i^{out} - współczynnik, o który można proporcjonalnie zwiększyć wytwarzanie produkcji, pozostawiając bez zmian zużycie nakładów.

Oba koncepty różnią się zasadniczo pod względem kierunku, w którym mierzona jest odległość obserwowanego punktu danych od granicy wydajności. Podczas gdy efektywność zorientowana na nakłady mierzy względną odległość promieniową w kierunku wejściowym, efektywność zorientowana na efekty mierzy względną odległość promieniową w kierunku wyjściowym. Dla modeli z pełną granicą, dla

których wszystkie DMU są otoczone granicą możliwości produkcyjnych mają zastosowanie:

$$\theta_i^{inp} \in (0, 1]$$

$$\theta_i^{out} \in (1, \infty]$$

Oznacza to, że wydajne DMU charakteryzują się wynikami wydajności przyjmującymi wartość 1, podczas gdy odchylenia od jedności w dół (zorientowane na nakłady) i w górę (zorientowane na wyniki) wskazują na nieefektywność. Z drugiej strony podejścia częściowo graniczne pozwalają punktom przekraczać (zorientowane na nakłady) lub spadać poniżej (zorientowanych na efekty) wartości 1.

Zważywszy na fakt, że partial frontier uogólniają FDH, zasadne jest na wstępie poddanie pod dyskusję tematu tego ostatniego. Wydajność FDH (zorientowanego na nakłady) jest szacowana przez porównanie każdego DMU ($i=1, \dots, N$) ze wszystkimi innymi DMU ($j=1, \dots, N$) w danych, które dają co najmniej tyle

samo dowolnego efektu jako DMU i . Zbiór równorzędnych jednostek DMU w próbie, które spełniają warunek $y_j \geq y_i \forall l$ oznaczono jako B_i . Wśród równorzędnych DMU ten, który wykazuje minimalne zużycie wkładu, służy jako odniesienie do i , zaś $\hat{\theta}_i^{FDH}$ jest obliczane jako względne zużycie nakładu w następujący sposób (Daraio, Simar, 2007):

$$\hat{\theta}_i^{FDH} = \min_{j \in B_i} \left\{ \max_{k=1, \dots, K} \left(\frac{x_{kj}}{x_{ki}} \right) \right\}$$

DMU, które wykazują się minimalizowaniem zużycia nakładów wśród wszystkich obiektów referencyjnych, służą jako ich własne odniesienie. Dla tych DMU, które obejmują szacowaną granicę możliwości produkcyjnych $\hat{\theta}_i^{FDH}$ przyjmuje wartość maksymalną, czyli 1. Niestety, nawet pojedynczy DMU w danych, który wykazuje rażąco małe – być może błędnie raportowane – zużycie nakładów powoduje, że wszystkie inne DMU są nieefektywne. W związku z tym należy mieć na uwadze, że FDH jest szczególnie wrażliwy na wartości odstające i błąd pomiaru.

Estymator efektywności order- m

Order- m uogólnia FDH dodając warstwę losowości do obliczania wyników efektywności. Zamiast testować DMU przez najlepszego partnera w badanej próbie, order- m opiera się na pomysle porównywania DMU według oczekiwanej najlepszej wydajności w próbie m obiektów referencyjnych. Z obliczeniowego punktu widzenia wydajność order- m przebiega według czterostopniowej procedury (Daraio, Simar, 2007):

1. Z B_i losowo pobierana jest próbka m równorzędnych DMU z zastąpieniem.

2. Wydajność pseudo-FDH $\hat{\theta}_{mi}^{FDH_d}$ jest obliczana przy użyciu tej sztucznej próbki referencyjnej.

3. Kroki 1 i 2 są powtarzane D razy.

4. Efektywność order- m jest obliczana jako średnia wyników pseudo-FDH:

$$\hat{\theta}_{mi}^{OM} = \frac{1}{D} \sum_{d=1}^D \hat{\theta}_{mi}^{FDH_d}$$

Ze względu na losowe ponowne próbkowanie, w każdej replikacji d DMU może, ale nie musi, być dostępne jako jego własny obiekt referencyjny. Z tego powodu wyniki wydajności order- m mogą przekroczyć wartość 1. W takiej sytuacji „superwydajność” określonego DMU zostaje umiejscowiona poza szacowaną granicą możliwości produkcyjnych. To zarazem kluczowa różnica w porównaniu z FDH, gdzie

DMU jest zawsze dostępny jako własny partner, a zatem wyklucza przyjęcie wartości większej od jedności.

Dokonanie wyboru co do wartości dla dwóch parametrów D i m jest niezbędne do obliczenia order- m efficiency. O ile jej wyodrębnienie D przez *bootstrap* to po prostu kwestia dokładności, której poprawa wydłuża czas obliczeniowy, o tyle wybór m jest krytyczny. Dzieje się tak dlatego, że im niższa wartość m tym znaczniejszy jest udział wysokowydajnych DMU. Zatem dla $m \rightarrow \infty$ order- α harmonizuje z FDH. Natomiast nie ma referencyjnego DMU dla order- m , który mógłby służyć jako wyjątkowy punkt odniesienia dla DMU, co pozostaje odmienne od FDH i order- m . Można jednak określić pseudo-referencję DMU wyrażając ją następująco:

$$J_i^{pref} = \operatorname{argmin}_{j \in B_i} \left| \max_{k=1, \dots, K} \left(\frac{x_{kj}}{x_{ki}} \right) - \hat{\theta}_{mi}^{OM} \right|$$

Bootstrapping pozwala na określenie błędów standardowych dla wyników efektywności uzyskanych z nieparametrycznej analizy efektywności. Jednakże, ze względu na charakter estymacji granicznej (pełnej) analizy, naiwny *bootstrap* nie daje spójnej aproksymacji pożądanego rozkładu próbkowania. Jednak *bootstrapowanie* podpróbkowe, które jest oparte na próbkach *bootstrapowych* mniejszych niż N , jest spójne dla estymacji granicznej (Daraio, Simar, 2007, s. 57). Błędy standardowe podane przez order- m są obliczane za pomocą tej metody. Dla stosunkowo małych wartości

m – odpowiednio – graniczny charakter procedury estymacji zanika i można zamiast tego zastosować naiwny *bootstrap*. Ponieważ obliczanie wyników efektywności order- m już wymaga procedury ponownego próbkowania, *bootstrapowanie* order- m skutkuje zagnieżdżonym ponownym próbkowaniem, które – o ile próbka nie jest bardzo mała – wymaga ogromnej ilości czasu obliczeniowego.

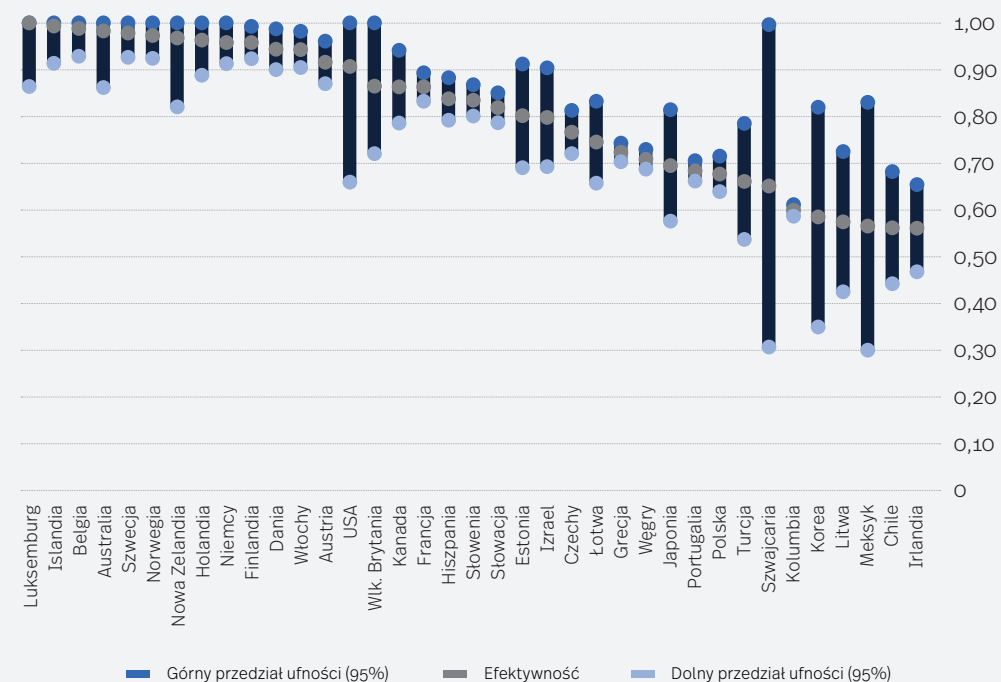
Przewaga metody order- m nad pozostałymi metodami nieparametrycznymi. Mimo częstego stosowania w praktyce, nieparametryczne podejścia do analizy efektywności (DEA i FDH) mają złą reputację wśród ekonometryków. Jest to spowodowane głównie tym, że obie metody reprezentują podejścia deterministyczne, które są bardzo wrażliwe na wartości odstające i błędy pomiaru. W odpowiedzi na te problemy opracowano tak zwane częściowe podejście graniczne, a mianowicie order- m . Uogólnia ono FDH, pozwalając na umieszczenie superwydajnych obserwacji poza szacowaną granicą możliwości produkcyjnych. Chociaż estymator ten jest również czysto nieparametryczną metodą, to wrażliwość na wartości odstające jest znacząco zredukowana przez częściowe podejścia graniczne obejmujące tylko podpróbę obserwacji. Jednocześnie umożliwia wnioskowanie statystyczne oparte na bootstrapie podpróbkowym. Biorąc pod uwagę zalety analizy opartej na order- m względem DEA, w niniejszej pracy kalkulacje efektywności przeprowadzono na jej podstawie.

Walidacja modeli i ograniczenia metody

Każde ponowne pobranie próbek z wymianą wygeneruje różne szacunki efektywności, a gdy liczba tych próbek jest duża, błędy standardowe szacunków mogą być wykorzystane do uzyskania przedziałów ufności. Wnosi to dodatkową wartość informacyjną wobec oszacowanych poziomów efektywności. W przypadku efektywności mierzonej jako relacja wydatków publicznych względem obiektywnego dobrobytu szczególną uwagę zwracają bardzo szerokie przedziały ufności dla Szwajcarii, Meksyku, Korei i Stanów Zjednoczonych. Niewykluczone, że te kraje mogłyby się znaleźć wyżej w rankingu. W przypadku drugiego modelu służącego do pomiaru efektywności rozumianej jako subiektywne szczęście ponownie najszerszy przedział ufności przypada Szwajcarii, a następny – Irlandii.

Również i tutaj istnieje możliwość uznania obu krajów za bardziej efektywne niż przedstawiono wyżej (wykres 9). Ponadto sam wybór zmiennych i ich liczebność do obu modeli mogły istotnie wpłynąć na pozycje krajów w rankingach efektywności. Niewykluczone, że kolejność DMU przy zmodyfikowanej liście zmiennych przedstawiałaby się inaczej. Wreszcie należy zauważyć, że w badaniu wykorzystano dane obejmujące lata 2015-2020. Jednak nie dla każdego kraju dostępne bazy danych zapewniały dostęp do całego szeregu czasowego – dotyczyło to zwłaszcza Better Life Indeks. Nie jest wykluczone, że braki danych miały istotny wpływ na ostatecznie otrzymane wyniki oszacowanych rankingów efektywności.

▼ Wykres 9. Przedziały ufności dla efektywności wydatków publicznych względem dobrobytu oraz szczęścia

Źródło: opracowanie własne PIE.

Zmienne wykorzystane w modelu szacującym efektywność wydatków publicznych na dobrobyt

Zmienna	Definicja	Jednostka miary	Źródło
Mieszkania bez podstawowych udogodnień	Wskaźnik ten dotyczy odsetka ludności mieszkającej w mieszkaniu bez wewnętrznej toalety służywanej do wyłącznego użytku gospodarstwa domowego. W tej pozycji nie należy uwzględniać toalet służywanych poza mieszkaniem. Liczone są również toalety służywane w pomieszczeniu, w którym znajduje się również prysznic lub wanna.	Procent ludności	European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC), National Statistical Offices
Wydatki mieszkaniowe	Wskaźnik ten uwzględnia wydatki gospodarstw domowych na mieszkanie i utrzymanie domu, jak określono w SNA (P31CP040: Mieszkanie, woda, elektryczność, gaz i inne paliwa; P31CP050: Umeblowanie, wyposażenie gospodarstw domowych i rutynowe utrzymanie domu). Obejmuje rzeczywiste i kalkulacyjne czynsze za mieszkanie, wydatki na utrzymanie i remonty mieszkania (w tym różne usługi), na dostawę wody, energii elektrycznej, gazu i innych paliw, jak również wydatki na meble, wyposażenie i sprzęt gospodarstwa domowego oraz towary i usługi na rutynowe utrzymanie domu jako procent skorygowanego dochodu do dyspozycji brutto gospodarstwa domowego. Dane odnoszą się do sumy gospodarstw domowych i instytucji niekomercyjnych działających na rzecz gospodarstw domowych (S14_S15).	Procent skorygowanego dochodu do dyspozycji brutto gospodarstwa domowego	OECD National Accounts Database
Liczba pokoi na osobę	Wskaźnik ten odnosi się do liczby pokoi (z wyłączeniem aneksu kuchennego, zmywalni/pomieszczenia gospodarczego, łazienki, toalety, garażu, pomieszczeń pomocniczych, biura, sklepu) w mieszkaniu podzielonej przez liczbę osób mieszkających w tym mieszkaniu.	Wskaźnik (liczba izb podzielona przez liczbę osób zamieszkujących w mieszkaniu)	European Union Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC), National Statistical Offices
Skorygowany dochód do dyspozycji netto	Jest to maksymalna kwota, jaką gospodarstwo domowe może przeznaczyć na konsumpcję bez konieczności zmniejszania swoich aktywów lub zwiększania zobowiązań.	USD według bieżącego PPP na mieszkańca	OECD National Accounts Statistics

Majątek netto gospodarstw domowych	Uwzględnia on całkowity majątek: aktywa finansowe i niefinansowe, po potrąceniu zobowiązań, posiadany przez prywatne gospodarstwa domowe będące rezydentami w danym kraju. Aktywa niefinansowe obejmują główne miejsce zamieszkania, inne nieruchomości, pojazdy, przedmioty wartościowe i inne aktywa niefinansowe (np. inne trwałe dobra konsumpcyjne). Wskaźnik nie uwzględnia systemów emerytalnych związanych z zatrudnieniem, ponieważ są one dostępne tylko dla ograniczonej liczby krajów.	USD w cenach z 2016 r., skorygowane o PPP, na gospodarstwo domowe	OECD Wealth Distribution
Niepełność na rynku pracy	Wskaźnik ten określa się w kategoriach oczekiwanej utraty zarobków związanej z bezrobociem. Strata ta zależy od ryzyka utraty pracy, oczekiwanego czasu pozostawania bez pracy oraz stopnia ograniczenia tych strat poprzez transfery rządowe dla bezrobotnych (efektywne ubezpieczenie).	Procent poprzednich zarobków	OECD Job quality
Wskaźnik zatrudnienia	Jest to liczba pracujących osób w wieku od 15 do 64 lat w stosunku do liczby ludności w tym samym wieku. Osoby pracujące to osoby w wieku 15 lat i więcej, które zgłaszają, że pracowały zarobkowo przez co najmniej jedną godzinę w poprzednim tygodniu, zgodnie z definicją Międzynarodowej Organizacji Pracy – ILO.	Procent populacji w wieku produkcyjnym (w wieku 15-64 lat).	OECD Employment and Labour Market Statistics
Stopa długotrwałego bezrobocia	Wskaźnik ten odnosi się do liczby osób, które były bezrobotne przez jeden rok lub dłużej, jako procent siły roboczej (suma osób zatrudnionych i bezrobotnych). Osoby bezrobotne definiowane są jako te, które obecnie nie pracują, ale są chętne do pracy i aktywnie jej poszukują.	Procent siły roboczej	OECD Employment and Labour Market Statistics

Średnie roczne zarobki brutto pracowników zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy/zarobki osobiste	Wskaźnik ten odnosi się do średniego rocznego wynagrodzenia na jednego pracownika zależnego zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy, które otrzymuje się dzieląc całkowity koszt wynagrodzeń obliczony na podstawie rachunków narodowych (wynagrodzenia – SNA D11) przez średnią liczbę zatrudnionych w gospodarce ogółem, którą następnie mnoży się przez stosunek średniej zwykłej liczby godzin tygodniowo przypadających na pracownika zatrudnionego w pełnym wymiarze czasu pracy do średniej zwykłej liczby godzin tygodniowo przypadających na wszystkich pracowników (dane pochodzą z badań aktywności ekonomicznej ludności). Uwzględnia wynagrodzenie brutto pracowników, to jest całość przed potrąceniami dokonanymi przez pracodawcę w odniesieniu do podatków, składek pracowników na ubezpieczenie społeczne i systemy emerytalne, składek na ubezpieczenie na życie, składek na związki zawodowe i innych zobowiązań pracowników.	USD w cenach bieżących	OECD Average annual wages
Poziom wykształcenia	Uwzględnia liczbę osób dorosłych w wieku od 25 do 64 lat posiadających co najmniej wykształcenie średnie II stopnia w stosunku do liczby ludności w tym samym wieku, zgodnie z klasyfikacją ISCED.	Procent dorosłej populacji (w wieku od 25 do 64 lat)	OECD Education at a glance
Umiejętności poznawcze uczniów	Średnie wyniki uczniów w czytaniu, matematyce i naukach przyrodniczych oceniane w ramach Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów (PISA) OECD	Średnie wyniki PISA	PISA at a glance
Przewidywane lata nauki	Średni okres kształcenia, w którym pięcioletnie dziecko może oczekiwać, że zapisze się do szkoły w ciągu swojego życia do 39. roku życia. Oblicza się go przy obecnych warunkach skolaryzacji przez dodanie współczynników skolaryzacji netto dla każdego pojedynczego roku życia począwszy od piątego roku.	Liczba lat	OECD Education at a glance
Zanieczyszczenie powietrza	Wskaźnik jest średnią ważoną populacją rocznych stężeń pyłu zawieszonego o średnicy mniejszej niż 2,5 mikrona (PM _{2,5}) w powietrzu. Dane uśredniane są z okresu trzech lat.	µg/m ³	OECD Exposure to air pollution

Zadowolenie z jakości wody	Wskaźnik oddaje subiektywną ocenę ludzi na temat środowiska, w którym żyją, w szczególności jakości wody. Opiera się na pytaniu: „Czy w mieście lub okolicy, w której Pan(i) mieszka, jest Pan(i) zadowolony(a) lub niezadowolony(a) z jakości wody?” i uwzględnia osoby, które odpowiedziały, że są zadowolone.	Procent osób w wieku 15 lat i więcej	Gallup World Poll
Zaangażowanie zainteresowanych stron przy opracowywaniu regulacji	Wskaźnik ten opisuje stopień, w jakim formalne zaangażowanie zainteresowanych stron jest uwzględniane przy opracowywaniu ustaw pierwotnych i rozporządzeń niższego rzędu. Wskaźnik ten oblicza się jako średnią arytmetyczną dwóch wskaźników złożonych (obejmujących odpowiednio prawo pierwotne i przepisy wykonawcze), które mierzą cztery aspekty zaangażowania zainteresowanych stron, a mianowicie: i) systematyczne przyjmowanie (formalnych wymogów dotyczących zaangażowania zainteresowanych stron); ii) metodologię konsultacji i zaangażowania zainteresowanych stron; iii) przejrzystość procesów konsultacji publicznych i praktyki otwartego rządu oraz iv) nadzór i kontrolę jakości, które odnoszą się do istnienia organów nadzoru i publicznie dostępnych informacji na temat wyników zaangażowania zainteresowanych stron. Maksymalny wynik dla każdego z czterech wymiarów/kategorii wynosi jeden, a maksymalny łączny wynik dla wskaźnika złożonego wynosi zatem cztery.	Procentowy udział wyników	OECD Indicators of Regulatory Policy and Governance
Frekwencja wyborcza	Stosunek liczby osób, które oddały głos podczas wyborów (niezależnie od tego, czy głos ten był ważny czy nie) do liczby ludności zarejestrowanej do głosowania. Ponieważ cechy instytucjonalne systemów wyborczych różnią się znacznie w poszczególnych krajach i rodzajach wyborów, wskaźnik odnosi się do wyborów (parlamentarnych lub prezydenckich), które przyciągnęły największą liczbę wyborców w każdym kraju.	Procent populacji	International Institute for Democracy and Electoral Assistance
Oczekiwana długość życia w zdrowiu	Oczekiwana długość życia w zdrowiu w momencie urodzenia	Liczba lat	WHO Global Health Observatory

Oczekiwana długość życia w chwili urodzenia	Wskaźnik pozwala zmierzyć jak długo przeciętnie ludzie mogą oczekiwać, że będą żyć – na podstawie aktualnie obowiązujących wskaźników zgonów dla danego wieku. Miara ta odnosi się do osób urodzonych dzisiaj i jest obliczana jako średnia ważona oczekiwanej długości życia dla mężczyzn i kobiet.	Liczba lat	OECD Health Statistics
Wskaźniki zabójstw	Zgony z powodu napaści.	Wskaźnik standaryzowany wiekiem na 100 tys. ludności	OECD Health Statistics
Pracownicy pracujący w bardzo długich godzinach	Wskaźnik ten mierzy odsetek zależnych pracowników najemnych, których zwykłe godziny pracy w tygodniu wynoszą 50 lub więcej.	Procent zatrudnionych na utrzymaniu	Labour Force Statistics
Czas poświęcony na wypoczynek i opiekę osobistą	Wskaźnik ten mierzy liczbę godzin (minut) dziennie, które przeciętnie osoby zatrudnione w pełnym wymiarze czasu pracy spędzają na wypoczynku i czynnościach związanych z opieką osobistą. Czas wolny obejmuje szeroki zakres zajęć wewnątrz i na zewnątrz budynku, takich jak spacer i wycieczki, sport, rozrywka i zajęcia kulturalne, spotkania towarzyskie z przyjaciółmi i rodziną, wolontariat, drzemki, gry, oglądanie telewizji, korzystanie z komputera, rekreacyjne uprawianie ogrodu itp. Czynności związane z opieką osobistą obejmują sen (ale nie drzemkę), jedzenie i picie oraz inne usługi domowe, medyczne lub osobiste (higiena, wizyty u lekarza, fryzjera itp.), z których korzystał respondent. Uwzględniony jest również czas podróży związany z opieką osobistą. Informacje te są zazwyczaj gromadzone w ramach krajowych badań dotyczących wykorzystania czasu, w których respondenci prowadzą dziennik swoich działań w ciągu jednego lub kilku reprezentatywnych dni w danym okresie.	Liczba godzin (minut) dziennie poświęconych na wypoczynek i opiekę osobistą	Time Use Survey micro-data.
PKB <i>per capita</i>	Produkt Krajowy Brutto na mieszkańca (logarytm naturalny)	USD według PPP w stałych międzynarodowych cenach dolara z 2017 r.	World Development Indicators

Zmienne wykorzystane w modelu do indeksu subiektywnego poczucia szczęścia

Zmienna	Definicja	Jednostka miary	Źródło
Gniew	Odpowiedź na pytanie: „Czy wczoraj przez większość dnia czułeś złość?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Smutek	Odpowiedź na pytanie: „Czy wczoraj przez większość dnia czułeś smutek?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Stres	Odpowiedź na pytanie: „Czy wczoraj przez większość dnia czułeś się zestresowany?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Zmartwienie	Odpowiedź na pytanie: „Czy wczoraj martwiłeś się przez większość dnia?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Ból fizyczny	Odpowiedź na pytanie: „Czy wczoraj przez większość dnia doświadczałeś fizycznego bólu?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Radość	Odpowiedź na pytanie: „Czy wczoraj robiłeś rzeczy sprawiające radość?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Odpoczynek	Odpowiedź na pytanie: „Czy generalnie czułeś się wczoraj wypoczęty?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Nauka	Odpowiedź na pytanie: „Czy wczoraj nauczyłeś się czegoś nowego lub zrobiłeś coś interesującego?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Uśmiech	Odpowiedź na pytanie: Czy dużo się wczoraj uśmiechałeś lub śmiałeś?	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Szacunek	Odpowiedź na pytanie: „Czy byłeś wczoraj traktowany z szacunkiem przez całą dzień?”	Procent odpowiedzi	Gallup Global Emotions Report
Wynik szczęścia lub subiektywnego dobrobytu	Jest to średnia krajowa odpowiedź na pytanie o ocenę życia. Sformułowanie pytania brzmi: „Proszę wyobrazić sobie drabinę, ze stopniami ponumerowanymi od 0 na dole do 10 na górze. Szczyt drabiny reprezentuje najlepsze możliwe życie dla Pana(i), a dół drabiny – najgorsze. Na którym stopniu drabiny, według osobistego odczucia, stoi Pan/Pani w tej chwili?”	Liczba punktów	niezgodność z podstawami Gallup World Poll

Wsparcie społeczne	Średnia krajowa odpowiedzi binarnych (0 lub 1) na pytanie: „Gdybyś miał kłopoty, czy masz krewnych lub przyjaciół, na których możesz liczyć, że Ci pomogą, kiedy tylko będziesz ich potrzebował, czy też nie?”	Procent odpowiedzi	Gallup World Poll
Wolność dokonywania wyborów życiowych	Średnia krajowa odpowiedzi na pytanie „Czy jesteś zadowolony lub niezadowolony ze swojej wolności wyboru tego, co robisz ze swoim życiem?”	Procent odpowiedzi	Gallup World Poll
Hojność	Pozostałość regresji średniej krajowej odpowiedzi na pytanie „Czy w ciągu ostatniego miesiąca przekazał(a) Pan(i) pieniądze na cele charytatywne?”	Procent odpowiedzi na PKB <i>per capita</i>	Gallup World Poll
Postrzeżenie korupcji	Miara ta jest średnią krajową odpowiedzi na dwa pytania: „Czy korupcja jest powszechna w rządzie czy nie” oraz „Czy korupcja jest powszechna w przedsiębiorstwach czy nie?”. Ogólna percepcja to średnia z dwóch odpowiedzi o lub 1. W przypadku braku odpowiedzi na pytanie o korupcję w rządzie, jako ogólne postrzeżenie stosujemy postrzeżenie korupcji w biznesie.	Średni procent odpowiedzi	Gallup World Poll
Samoocena stanu zdrowia	Wskaźnik ten odnosi się do odsetka ludności w wieku 15 lat i więcej, która deklaruje „dobry” lub lepszy stan zdrowia.	Procent populacji	OECD Health Statistics
Zadowolenie z życia	Wskaźnik uwzględnia ocenę przez ludzi ich życia jako całości. Jest to ważona suma różnych kategorii odpowiedzi opartych na ocenach ludzi dotyczących ich obecnego życia w stosunku do najlepszego i najgorszego możliwego dla nich życia w skali od 0 do 10.	Wartość średnia	Gallup World Poll, OECD
Poczucie bezpieczeństwa podczas samotnego chodzenia nocą	Wskaźnik oparty jest na pytaniu: „Czy czuje się Pan(i) bezpiecznie chodząc samotnie nocą w mieście lub okolicy, w której Pan(i) mieszka?” i pokazuje osoby deklarujące, że czują się bezpiecznie.	Odsetek osób w wieku 15 lat i więcej	Gallup World Poll, OECD
Wsparcie w sieciach społecznych	Jest to miara postrzeganego wsparcia w sieciach społecznych. Wskaźnik opiera się na pytaniu: „Gdybyś był w kłopotach, czy masz krewnych lub przyjaciół, na których pomoc możesz liczyć, kiedy tylko będziesz potrzebował, czy też nie?”	Odsetek osób w wieku 15 lat i więcej	Gallup World Poll, OECD

Spis tabel, rysunków i wykresów

▼ Tabela 1. Cztery klasyczne nurty koncepcyjne jakości życia	9
▼ Tabela 2. Wyniki regresji tobitowej dla wskaźników efektywności	30
▼ Rysunek 1. Kluczowe elementy koncepcji jakości życia w naukach społecznych	13
▼ Rysunek 2. Ramy OECD dotyczące dobrobytu	14
▼ Rysunek 3. Ramy World Happiness Report dotyczące szczęścia	16
▼ Rysunek 4. Ramy koncepcyjne Gallup Global Emotions Report	17
▼ Rysunek 5. Uproszczony schemat etapów badań	19
▼ Wykres 1. Kraje o (bardzo) wysokiej efektywności wydają przynajmniej tyle co średnia	20
▼ Wykres 2. Liderzy efektywności wydają dużo, ale wcale nie najwięcej	21
▼ Wykres 3. Węgry w największym stopniu nie wykorzystują własnego potencjału	22
▼ Wykres 4. Luksemburg wypada ponadprzeciętnie lepiej we wszystkich miarach dobrostanu	23
▼ Wykres 5. Rynek pracy, środowisko i bezpieczeństwo gwarantują Islandii pozycję tuż za liderem	24
▼ Wykres 6. Choć wydatki publiczne w Polsce i Kanadzie są niemal takie same, to wskaźniki dobrobytu diametralnie różne	25
▼ Wykres 7. Jak dobrobyt kraju łączy się ze szczęściem obywateli?	27
▼ Wykres 8. Ścieżki dążenia do optymalnych wydatków publicznych w krajach OECD	29
▼ Wykres 9. Przedziały ufności dla efektywności wydatków publicznych względem dobrobytu oraz szczęścia	40

Polski Instytut Ekonomiczny

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny *think tank* gospodarczy, którego historia sięga 1928 roku. Obszary badawcze Polskiego Instytutu Ekonomicznego to przede wszystkim handel zagraniczny, makroekonomia, energetyka i gospodarka cyfrowa oraz analizy strategiczne dotyczące kluczowych obszarów życia społecznego i publicznego Polski. Instytut zajmuje się dostarczaniem analiz i ekspertyz do realizacji Strategii na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, a także popularyzacją polskich badań naukowych z zakresu nauk ekonomicznych i społecznych w kraju oraz za granicą.

